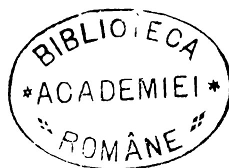
C. SANDU

DRUM
ŞI
POPAS

NOTE DE DRUM. — SCHIŢE

BUCUREŞTĬ

„Minerva“ Institut de Arte Grafice şi Editură

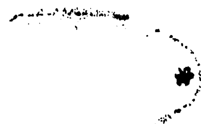
1904

Editura Institutuluĭ de Arte Grafice „Minerva“

Bucureştĭ. — 6, Strada Regală, 6 (Hotel Union)

NOTE DE DRUM

La graniţă

Te las cu bine ţara mea iubită, te las cu bine!

De pe culmea munţilor tăĭ încărunţiţĭ ascult înc'odată freamătul brazilor tăĭ voinicĭ ce-aŭ împletit cîntece de leagăn pentru norodul romînesc.

Mi-e sufletul plin de podoabele tale: munţĭ uriaşĭ ce staŭ de vorbă cu cerul; ape, sburdalnice printre stîncĭ, dar liniştite în cîmpie, liniştite şi adîncĭ ca sufletul ţăranuluĭ; dealurĭ încărcate de pomĭ ninşĭ de floare; şesurĭ nemărginite ca marea, onduindu'şĭ holdele 'n adierea înviorătoare şi 'n ciripitul cĭocîrliilor; potecuţe prin pădurĭ, tăĭnuite ca o poveste de dragoste; crîngurĭ cu suspine de privighetorĭ; luncĭ cu tămî-

ioară ameţitoare şi Dunărea, «apă vioară» cu poveştĭ maĭ bătrîne ca neamul nostru.

Ascult încă odată doina noastră dumnezeească, revărsată dintr'un caval cine ştie din ce văgăună de munte; o ascult cu tot sufletul, căcĭ ea-ĭ cîntec de leagăn, şuer de haĭduc şi 'mbărbătare în vremĭ de pîrjolire.

Pornesc să toegesc drum îndepărtat prin ţărĭ streine şi cu smerenie sărut pămîntul tăŭ iubit, învăluind în sufletul meŭ icoana ta mîndră.

Te las cu bine!...

Prin Ardeal

«Vitejiĭ se aşează
«Pe lîng'un mare foc
«Şi Iancul ospătează
«Cu dînşiĭ la un loc.»

Ardealul!

Ardealul înflăcărat și 'nsîngerat, bucățică ruptă din inima noastră, pămînt frămîntat în sînge și 'n lacrămĭ, cuĭb de inimĭ oțelite 'n necazurĭ.

Cucernic răscolesc cenușa vremilor apuse și 'mĭ simt sufletul înfiorat de visul sfînt al măririĭ noroduluĭ romînesc.

... Un vînt a suflat peste Ardeal, și îngenunchiațiĭ de ĭerĭ s'aŭ ridicat năprasnicĭ azĭ, scuturîndu'șĭ pletele, zîngănindu'șĭ armele.

Un vînt a suflat peste Ardeal, și munțiĭ 'șĭ-aŭ trezit codriĭ, și codriĭ clocotesc înfiorațĭ.

Din munţiĭ Abruduluĭ Moţiĭ posomorîţĭ se năpustesc pe potecuţele 'ntortochiate, ca o furtună ce răstoarnă pămîntul.

Flintele ruginite par'c'aŭ fost de cînd lumea pe umeriĭ voĭnicilor şi măcĭucile «de treĭ coţĭ» par'c'aŭ crescut în mîĭnile lor.

. . . .

S'aŭ risipit noriĭ de fum şi apele s'aŭ limpezit de sînge, dar visul Romînilor nu s'a 'mplinit nicĭ acum.

Umbra luĭ Iancu pribegeşte prin satele romîneştĭ şi sufletul luĭ îndurerat plînge 'ntr'un fluer cĭobănesc.

«Ah! De-am putea redobîndi
«Şi cîte-avem perdute
«Atuncĭ ce inimĭ n'ar vorbi?
«Ce gurĭ ar maĭ sta mute?»

Prin Tirol

Intru 'n ținutul fermecător al Tirolului.

Bufnind mînios, trenul se năpustește la vale, strîns între două șirurĭ de munțĭ ce staŭ să spargă cerul.

Un pîrîĭaș limpede, cu unde verzuĭ, se ține pe de marginea linieĭ și cîntă poveștĭ din Tirol.

Țară fermecată, revărsată pe înălțimĭ spre a fi maĭ aproape de Dumnezeŭ, Tirolul, văzut din goana trenuluĭ, îșĭ ascunde frumusețile luĭ minunate; dar o potecuță șerpuitoare printre brazĭ, un ochiŭ de poĭană luminoasă înseninînd din fugă, stîncĭ amenințătoare, umbra dulce a pădurilor, un lac limpede și senin ca un suflet nevinovat, toate acestea par'că te-ar chema, ar voi să te reție.

Şi trenul fuge mereŭ, speriind liniştea văilor, împînzind poalele păduriĭ cu o perdea de fum alburiŭ, deschizîndu'şĭ drum printre stîncĭ, băgîndu-se afund prin tunelurĭ şi răsărind apoĭ maĭ înfĭerbîntat, gonind la vale cu pîrîĭaşul verzuĭ alăturĭ de el.

«Fahr wohl, fahr wohl, fahr ewig wohl
«Du schöner Knabe aus Tyrol!»

In compartimentul meŭ sunt doĭ Tirolejí ce fumează din pipe lungĭ cît zilele de post şi în vorba acestor oamenĭ e ceva din liniştea ţinutuluĭ, povestea simplă a oamenilor ce trăesc în mijlocul uneĭ naturĭ frumoase, a muntenilor cu inima în tot-d'a-una deschisă, în tot de-auna cu o frîntură de cîntec pe buze, povestea eroilor ce trăesc în sufletele şi ţiterele Tiroluluĭ.

Dragostea Tirolezuluĭ e curată, luminoasă şi inima luĭ întreagă-ĭ ascunsă 'ntr'un trandafir ce 'l dă iubiteĭ:

«Schenkt man sich Rosen in Tyrol,
« Weiss mann was das bedeuten soll?
«Mann giebt die Rosen nicht allein,
«Mann giebt sich selber, selber drein».

In Berlin

«Berlin, Berlin, du grosses Jammerthal».

(Heine, *«Gedichte aus dem Nachlass»*)

B*ahnhof Friedrichstrasse!*

Scobor treptele vagonuluĭ şi mă 'nvîrtesc să văd pe unde-ĭ eşirea. Pasageriĭ trec grăbiţĭ pe lîngă mine, hamaliĭ fug cu bagajele, maşina flueră şi trenul porneşte maĭ departe, iar hala rămîne 'nvăluită într'un văl gros de fum ce se ridică şerpuind spre coperişul de sticlă.

Furat de şuvoiul de lume, mă pomenesc în stradă.

Un vînt rece şi umed suflă mînios, spulberînd, învîrtejind foile teilor bătrînĭ de pe aleĭa *«Unter den Linden»*.

O femee bătrînă din popor îmĭ oferă cutioare de chibriturĭ şi 'n vocea eĭ slabă şi

sfioasă observĭ rugămintea plîngătoare a cerşetoariĭ.

Cerşetoritul îmbracă aci o altă formă, dar rămîne în fond acelaş trist simptom.

Sus aur, jos noroiŭ; sus, căldura aromită a traĭuluĭ dus în bĭelşug şi 'n deşărtăciunĭ; jos, sărăcia întunecată şi amară, pîĭne 'muiată 'n lacrămĭ.

Berlinul are palate marĭ, străzĭ largĭ şi drepte, dar înfăţişarea luĭ nu e ademenitoare; ceva mohorît, ceva *unfreundlich* se desprinde din tot ce zăresc.

Trec prin *Brandeburgerthor* şi ajung în faţa unuĭ palat unde era o adunătură de lume.

Mă furişez prin mulţime şi trag cu urechĭa:

— *Der Kaiser!*

In minutul următor iubitul *Imperator-Rex* al Prussacilor se iveşte 'n trăsură deschisă.

Sergenţiĭ de stradă fac front şi salută, lumea se descoperă, iar *Kaiser*-ul trece mîndru, rece, pozînd, schiţînd din fugă un răspuns la salutul gloateĭ.

Marea Norduluĭ

«Mir war als hört' ich verschollne Sagen
«Uralte, liebliche Märchen».
(Heine, Nordsee,
Abenddämmerung)

Din vîrful faruluĭ de la Horumer îmĭ pierd privirea pe întinsul apelor liniştite ale Măriĭ Norduluĭ.

E o zi caldă de toamnă, o zi care a 'mprumutat ceva din măreţia şi seninul sfînt al uneĭ sărbătorĭ, ceva din mîngîĭerea uneĭ mame ĭubite, ceva din desmĭerdarea uneĭ femeĭ frumoase.

Un nor maĭ alb ca spuma lapteluĭ, trudit de pribegie prin văzduh, se topeşte 'n albastrul înălţimilor, pe cînd marea visează liniştită, sprijinind la horizont bolţile cereştĭ.

La vre-o cîţĭ-va kilometri 'n largul măriĭ, o insulă şi 'n insulă un sat cu o bisericuţă albă, strălucitoare în razele soareluĭ tomnatec.

Nişte familiĭ de pescarĭ s'aŭ lăsat pe vremurĭ acolo, durînd cu timpul un sat, dar marea — luptînd cu pămîntul — rupe şi înghite încet-încet coprinsul ostrovuluĭ.

A trimis stăpînirea înştiinţare că pescariĭ ce vor să-şĭ caute aiurea îndestularea vieţiĭ, primesc ajutoare de drum şi despăgubirĭ, dar nicĭ unul nu s'a clintit, căcĭ toţĭ sunt fermecaţĭ de poesia sălbatecă a măriĭ.

Marea le-a cîntat cîntece de leagăn în copilărie, marea le-a purtat refrenurile de dor ale tinereţiĭ, marea 'ĭ-a legănat ca pescarĭ, ea le va cînta şi veşnica pomenire.

Eĭ aŭ văzut'o aci blîndă, liniştită în mărirea eĭ înălţătoare, surîzînd în miĭ de vălurele argintiĭ ce susură poveştĭ de dragoste ; aci înfuriată, sălbătăcită, gemînd, mugind, urlînd de furie şi ridicînd la porunca vînturilor ne 'nduplecate oştirĭ de valurĭ înspumate, munţĭ de apă 'ntunecată, rostogolindu-se ca nişte balaurĭ ce 'mproşcă văzduhul cu bale de mînie şi isbesc durduitorĭ în malurile ostrovuluĭ spre a'şĭ deschide porţile tărîmuluĭ omenesc.

Dar furtunile trec, urgia se potoleşte şi marea se linişteşte ïarăşĭ, închizîndu-şĭ în adîncurĭ toate grijile, toate comorile de carĭ ne vorbesc basmele înflorite şi surîzînd maĭ frumoasă, maĭ fermecătoare, ca o regină ce ascunde în cea maĭ nepătrunsă cută a sufletuluĭ, odorul ce-ĭ turbură viaţa eĭ de femee...

Soarele se găteşte de sfinţit, împînzind pe alocurĭ faţa măriĭ cu vălurĭ de purpură. Uriaşul ochiŭ înflăcărat sărută luciul apeĭ şi alunecă, în adîncurĭ liniştite, uşor-uşor ca un suspin de fecioară.

O oaste de norĭ într'auriţĭ la poale se strînge 'n Apusul însîngerat ca o droae de curtezanĭ în urma unuĭ împărat.

Sub vălul fin, brumăriŭ al Amurguluĭ, marea se împreună cu cerul maĭ aproape, tot maĭ aproape.

Cîţĭ-va pescăruşĭ se leagănă 'n văzduh cu mişcărĭ mlădioase ca valurile măriĭ.

Din spre ostrov o corabie se desluşeşte venind spre ţărm, uşoară ca un sol de dor, liniştită ca un vis de copil fericit...

Spre Paris

Mă deştept şi deschid fereastra vagonuluĭ.

Secera luniĭ s'a săltat ca de-o suliţă pe cer. Perdele de aburĭ mătură malurile unuĭ rîŭ somnoros, plutesc de-asupra apeĭ ca un nor de scamă şi pier în urmă.

... Imprejurimile Parisuluĭ se desluşesc din fuga trenuluĭ, sub vălul străveziŭ al crepusculuĭ.

Un nor de lumină se iveşte de odată şi norul acesta se luminează din ce în ce maĭ mult : Parisul.

Miile de becurĭ luminoase par făcliĭ de veghĭe într'un templu uriaş.

Parisul, Parisul sgomotos, luxos, frivol, furtunatec, doarme liniştit în dimineaţa asta friguroasă.

— *Paris! Tout le monde descend!*

Imĭ las giamantanul la deposit, îmĭ aprind o țigară și pornesc să daŭ de-un frate de cruce, răslețit de vre-o doĭ anĭ prin acest Paris dorit de toată lumea.

În Paris

Cocoţaţĭ pe imperiala unuĭ omnibus, dăm o raĭtă prin oraşul Luteţieĭ. Văd din fugă *Notre-Dame-de-Paris*, un uriaş bloc de pĭatră lucrată 'n dantelă măĭastră; bulevarde şi avenue ce sfidează spaţiul; podul Alexandru III, un minunat arc strălucind de lumină la cele două capete, turnul Eiffel, acest far năprasnic răsărit din mijlocul valurilor Parisuluĭ, şi cupola într'aurită a Invalizilor unde-ĭ cenuşa războiniculuĭ Bonaparte. Am înnemerit chĭar în ziua de *Mi-Carême* şi Parisul a început a 'şĭ revărsa valurile de lume.

Ca un fluviŭ uriaş mulţimea năpădeşte străzile, înnaintează greoae şi mersul eĭ încetinel dă prilej de bătae cu *confetti*. Copiĭ drăgălaşĭ, cu pumnul plin de con-

fetti, pîndesc cîte-o copilă spre a-i-le-arunca 'n obrajĭ.

Şi cu ce bucurie se 'ncinge lupta între aceste păpuşĭ însufleţite!

Confettile sboară ca nişte fluturĭ minunaţĭ, isbesc în faţă, s'aştern pe haine, ning pe pălăriĭ, se furişează printre buclele de păr, prin sîn, prin gură, dar copiiĭ nu se maĭ gîndesc la nimica: asvîrle cu ochiĭ 'nchişĭ şi rîd din toată inima.

Unul, maĭ sfios, s'a oprit în faţa uneĭ copiliţe şi se uĭtă întrebător la mama luĭ.

— *Jett'en, jett'en donc!*

Şi lupta se întinde, coprinde tineretul, fură pe toată lumea. E o 'nvălmăşală, o goană, un viscol de confetti din care ese un praf foarte fin, ce gîdilă nasul şi irită ochiĭ.

Pe jos s'aşterne troenaş de confetti şi negustoriĭ răguşesc, strigînd:

— *Qui n'as pas son kilo?*

E risipă de confetti, sunt vorbe de spirit, glume la tot pasul.

Un Franţuz îşĭ ţine copilaşul pe umerĭ şi înnaintează, strigînd:

— *Attention, s'il vous plaît! Attention à ma voiture!*

Un altul, gras de nu'l maĭ încape pĭelea, îşĭ face loc prin mulţime, imitînd strigătul negustorilor de butoae :

— *Tonneaux, tonneaux!*

— *Sauvez-vous, il vous écrase celui-là. Sacré tonneaux, va!*

Ferestrele caselor sunt negre de lume.

Serpentine trimise din etajele de sus, tremură în aer, se prind de pomĭ şi-ĭ împodobesc ca 'ntr'o poveste minunată.

De la fereastră o copiliţă scutură dintr'o dată un pachet întreg de confetti şi se uĭtă drăgălaşă la discurile de hîrtie ce curg, curg ca o zăpadă colorată.

La o răspîntie de stradă, treĭ musicanţĭ cîntă o romanţă şi lumea strînsă 'n jurul lor : lucrătorĭ, lucrătoare, bone, bucătărese, soldaţĭ, guvernante, studenţĭ — cîntă la un loc, veselă, furată de un refren fermecător.

În văzduh sunt cîntece, hohote de rîs, pulbere de inimĭ fericite.

Un monom de studenţĭ despică mulţimea cu comanda : *place! place!*

O bĭată trăsură de pĭaţă, rătăcită cine ştie cum prin lume, e luată cu asalt de o cĭată de tinerĭ: treĭ i s'aŭ atîrnat de arcurile de dinapoĭ, unul joacă de asupra cupeuluĭ un cancan afurisit, doĭ s'aŭ luat de gît cu birjarul...

...Tîrziŭ ne 'ntoarcem la culcare.

Sena curge liniştită, rostogolindu'şĭ spre mare apele eĭ turburĭ pe a căror faţă felinarele roşiĭ aruncă urmă de sînge.

...De la fereastra mansardeĭ tot maĭ aud sgomotul confus şi ne 'ntrerupt al Parisuluĭ ameţit de o zi de sărbătoare.

Aniversare

Azĭ s'a împlinit anul de cînd m'am despărțit de fecĭoara ce m'a făcut să trăesc cele maĭ fermecătoare clipe din viața mea de pînă acum.

Staŭ la gura sobeĭ și trăesc în gînd povestea aceasta tăĭnuită, simt din noŭ fiorul sfînt al dragosteĭ ce mi-a luminat sufletul și mă pĭerd ĭarășĭ în adîncul doruluĭ ce mĭ-a legănat ființa în visurĭ primăvăratece.

Cît de luminoase'mĭ răsar în amintire clipele acelea neuitate ale despărțiriĭ !

... S'aŭ trecut trandafiriĭ, aŭ plecat rîndunelele, s'aŭ dus amurgurile de vară înmuiate'n mirezme-amețitoare și legănate'n cîntecele de dor ale tineretuluĭ.

Pădurea picură frunze auriĭ ce cad tremurătoare ca scuturate de frigurĭ, iar cîmpul

se 'ntinde nemărginit, mohorît, ruginiŭ, de o tristeță nespus de dureroasă.

Perdele subțiri de ceață rătăcesc pe vale, şterg poalele dealurilor şi tremură'n văzduh ca un văl fermecat.

Acum, cînd mă despart de locurile-acestea, mi se pare că ceva din sufletul meŭ rămîne pe aici.

Îmĭ pregătesc cufărul şi am senzația dureroasă a unuĭ om ce petrece la mormînt un frate de cruce. Aştept ceva — nicĭ eŭ nu ştiŭ ce — şi aşteptarea aceasta îmĭ încordează chinuitor ființa întreagă — cel maĭ mic sgomot mă sgudue ca un curent electric. Cu fie-ce carte, cu fie-care lucru ce aşez în cufăr parc'arunc o mînă de pămînt pe sicriul unuĭ mort iubit.

Găsesc într'o carte un buchet de clopoțeĭ ce mi-l dăruise ea. Mă uit lung la aceste sărmane florĭ uscate, în carĭ tremură şi azĭ zîmbetul ce-ĭ flutura pe buze în momentul în care mi l-a dat şi privirea eĭ caldă, luminoasă, fermecătoare ca o rază de soare, furişată printre perdele, într'un amurg de sărbătoare.

Şi cum staŭ aşa cu florile 'n mînă, uşa se deschide încet, pe nesimţite, ca la atingerea uneĭ vedeniĭ şi două braţe de fecioară mă cuprind pe după gît:

— Atuncĭ ne despărţim pentru tot-deauna ?...

Ca 'n văpaia frigurilor, trupşorul eĭ, fraged şi mlădios ca valul măriĭ, îmĭ tremură la piept şi ochiĭ eĭ înrouraţĭ de lacrămĭ mă pătrund pînă 'n adîncul sufletuluĭ.

O clipă mi s'a făcut negru 'naintea ochilor ca 'n vîrtejul uneĭ căderĭ ameţitoare în adîncul uneĭ prăpăstiĭ întunecate şi după această clipă de absolută inconştienţă, o jale ne maĭ pomenită mă cuprinde, îmĭ inneacă sufletul, îmĭ doboară fiinţa.

Îmĭ plec capul pe umărul eĭ şi isbucnesc în hohote de plîns ca un copil. Acum, cînd despărţirea aceasta îmĭ rupe, îmĭ pustieşte, îmĭ întunecă sufletul, nu pot pricepe cum am putut trăi fără ea atît timp, cum aş putea trăi fără ea de-aci încolo. O durere mă 'ncearcă prin inimă şi'mĭ simt puterile sfîrşindu-se cu fie-ce clipită...

... Ne despărţim din încleştarea desnă-

dăjduită a brațelor, ușor, cu sfială,· par'c'am fi pansat o rană pe care ne temem să n'o atingem. Plutind spre ușă maĭ ușoară ca o umbră de nor, îmĭ trimite cu amîndouă mîinile ultimul sărut :

— O, dragul meŭ, dragul meŭ, te voiŭ iubi mereŭ, mereŭ !

Atîta lumină-ĭ joacă 'n ochĭ și-atîta credință tremură'n glasul eĭ înmuiat de lacrămĭ, în cît cuvintele acestea mă 'nfioară ca o armonie dumnezeiască.

A pĭerit...

Am ca 'n vis conștiința vagă că de acum mĭ-am îngropat tinerețea, și par'c'aștept osînda ce trebue s'o fac pentru clipele cereștĭ ce mĭ-a fermecat și rănit sufletul.

Mă desmetecesc în drumul spre gară. Aș vrea s'o maĭ văd odată, aș da viața mea întreagă numaĭ să-ĭ maĭ fac un semn cît de mic, să-ĭ schițez într'un gest din goana trăsuriĭ toată patima ce'mĭ arde sufletul.

O ploaie măruntă stropește nisipul șoseleĭ și o gură de vînt tomnatec spulberă cînd și cînd frunze uscate.

Sărut îndelung buchetul de clopoţeĭ, pulbere din sufletele noastre 'ndurerate şi la cotul şoseleĭ îmĭ întorc instinctiv privirea spre cărăruşa ce se desluşeşte printre copacĭ: o fluturătură de batistă licăreşte şi se stinge după un tufiş, cît aĭ clipi din ochĭ.

. . . .

Şi acum, în vreme ce Parisul urlă de valurile atîtor vieţĭ, eŭ staŭ singurel la gura sobeĭ şi sufletul meŭ cîntă poema negrăit de dulce a iubiriĭ ce ne apropie de Dumnezeŭ.

Cum se condensează une-orĭ simţirea noastră şi cîtă lumină capătă un semn făcut din fugă în cĭasul despărţiriĭ!..

Un Crăciun

Crăciunul Franțujilor.

O lumină gălbue se strecoară prin ceața ce împînzeşte văzduhul, mohorînd liniştea acesteĭ dimineţĭ de sărbătoare.

Aĭ crede că Parisul doarme, strejuit de acest soare trist al zilelor cețoase ce mijeşte 'n văzduh ca o lună plină. Platanii desfrunzițĭ aĭ bulevardelor îşĭ tremură printre crăcĭ rodurile de peste vară ca nişte canafĭ.

La o fereastră, o copiliță îşĭ desmeardă păpuşa ce ĭ-a adus-o astă noapte micul Isus.

O ceată de tinerĭ se întorc de la *reveillon*, împodobițĭ cu crenguțe de vîsc şi batjocorind într'un amestec de vocĭ răgu-

şite, falşe, refrenul uneĭ romanţe de mahala.

Pe la răspîntiĭ şi în pieţe căişorĭ, leagăne, panorame; iar pe trotoarele bulevardelor barăcĭ ca la bîlcĭ: jucăriĭ, prăjiturĭ, cărţĭ postale ilustrate, afişe maĭ mult saŭ maĭ puţin artistice, loteriĭ, fotografiĭ la iuţeală, tipografĭ de cărţĭ de vizită, scamatorĭ, tragerĭ la ţintă, etc.

Şi 'n năuntrul acestor «magazine» cîte un Algerian (din Montmartre) trage alene din lulea, în aşteptarea muşteriilor.

Crăciunul Franţujilor mă face să mă gîndesc la sărbătorile noastre şi gîndul meŭ sboară pe malul Dunăriĭ albastre, colindă pe şesurile albe de zăpadă, pribegeşte prin pădurile bătrîne, misterioase ale munţilor noştri iubiţĭ, leagănul sufletuluĭ romînesc oropsit.

*
* *

După amiazĭ.

La Paris vremea-ĭ capriţioasă ca o femeie alintată.

Cĭaţa s'a risipit, cerul s'a limpezit şi

soarele surîde din înălţimile albastre în toată strălucirea uneĭ zile de primăvară.

Razele luĭ pătrund în suflet şi o tainică chemare la viaţă învioară, desmĭardă, înfioară fiinţa.

Parisul s'a deşteptat, Parisul sgomotos, uşuratec, iubitor de spectacole gratuite. Lumea se împrăştie pe străzĭ, veselă, vioaie, gătită ca de sărbătoare, furată de o neînfrîntă pornire de a surîde, de a fredona, de a petrece.

Lucrătorĭ, studenţĭ, funcţionarĭ, soldaţĭ, maĭ fie-care cu drăguţa la braţ, şi maĭ fie-ce femeie are în piept un buchet de violete.

Trec veselĭ, fermecaţĭ de mulţumirea de a trăi, de a se simţi alăturĭ unul de altul, de a se privi în ochĭ, de a-şĭ surîde.

Fie-care pereche îşĭ are povestea eĭ. Aŭ venit ca fluturiĭ la lumina orbitoare a Parisuluĭ, s'aŭ întîlnit la vre-un 14 Iulie saŭ în vre-un parc, aŭ legat vorbă, s'aŭ plăcut, aŭ alergat vara prin împrejurimile Parisuluĭ, şi s'aŭ uitat o dată maĭ mult în vre-un tufiş ascuns în umbra păduriĭ.

Şi azĭ — la o zi mare — se întîlnesc, cu

surîsul pe buze, cu dorințe în ochĭ, cu sufletul înfiorat de tinerețe, încîntațĭ că pot trece împreună aceste cîte-va ceasurĭ de plăcere, rupte din sbuciumul vieții parisiene.

In vîrtejul acesta de lume ce sărbătorește pe străzĭ, fie-care pereche îșĭ are partea eĭ de fericire, fie-care îșĭ cîntă la urechĭ melodia vorbită a dragosteĭ.

Și te coprinde o dorință adîncă de a te amesteca printre eĭ, de a-țĭ încălzi sufletul la fericirea lor, de a te împărtăși cu farmecul nedefinit, ce plutește în aer ca o degajare misterioasă a fluiduluĭ vieții.

Urmez șuvoiul acesta de lume sgomotoasă, mă las furat de veselia ce rîde pe fețele tinerelor lucrătoare, cochete în simplitatea toaletelor, înviorate de soare, de glume, de umblet, ciripitoare ca niște ciocîrliĭ într'o dimineață frumoasă de Maĭ.

Dar pe cît de dulce mă îmbată roiurile acestea de tinerĭ amorezațĭ, carĭ se leagănă în visurile inimilor lor, pe atît de neplăcut mă lovește în suflet vederea altor femeĭ ce trec din cînd în cînd pe lîngă mine, împopoțonate, fardate, cu un foșnet

de rochiĭ exagerat, de braţ cu indivizĭ înfumuraţĭ, vestejiţĭ de orgiĭ, gătiţĭ ca scoşĭ din cutie, cu aere obrasnice, cu mutre ce te provoacă să le pălmueştĭ.

Parisul acesta rafinat, frivol, delicios, atrage ca o vultoare uriaşă sufletele streine, avuturĭ, energiĭ neoţelite, şi în vîrtejul luĭ, ceĭ cu o personalitate se ridică, se luminează; secăturile îşĭ topesc avutul, îşĭ schimonosesc, îşĭ terfelesc, îşĭ pulverizează sufletele şi rămîn ca nişte rămăşiţe de corabie naufragiată, purtaţĭ în oceanul învălurat al vieţiĭ, fără nicĭ o dorinţă, fără nicĭ o voinţă, fără umbră de ideal, fără curajul de a muri.

*
* *

Se înserează. Plouă de toarnă cu găleata. Lumea fuge prin cafenele, prin berăriĭ, ia tramvaele cu asalt.

Trotoarele spălate aŭ în lumina becurilor tremurătoare resfrîngerĭ nelămurite, ca nişte ciobur̆ de oglindă cu dosul aproa pe şters.

Intr'un colţ de stradă, un moşneag înco-

cîrjat maĭ chinueşte într'o flaşnetă hodorogită celebrul marş *Sambre-et-Meuse*.

Şi nimenĭ nu se opreşte, nimenĭ nu-l miluește cu un ban...

In atelier

Sunt în atelierul unuĭ pictor romîn.

Prin ferestrele 'nalte se revarsă un potop de lumină veselă, sărbătorită în ciripiturile necurmate ale păsărelelor.

Pe o policioară, un ciaslov bisericesc, o cădelniță afumată, un fluer mocănesc încondeiat în crestăturĭ migăloase, o părechе de paftale, o frîntură de colan şi-o iconiță 'n lemn de palten, întunecată, aproape ştearsă.

Intre cartoane o colecție minunată de schițe de desenurĭ după obiecte de artă, lucrate de ciobaniĭ şi țăraniĭ din Gorj, copiĭ după podoabele şi înfloriturele ce dorm în liniştea mănăstirilor. Şi toate aceste rămăşițe, învăluite 'ntr'un aer de bătrînețe, vor-

besc limba lucrurilor troenite de veacurĭ, picură un parfum din alte vremurĭ şi deşteaptă în adîncul tăinuit al fiinţiĭ noastre ceva din viaţa trecutuluĭ.

Tot sufletul romînesc de odinioară, sufletul sbuciumat al noroduluĭ nostru oropsit, tremură 'n iconiţa aceasta umilă în care pare-a plînge chipul trist al Maiciĭ Domnuluĭ.

A împodobit amar de vreme o cruce singuratică ce veghia 'n liniştea neţărmurită a cîmpuluĭ, ca o rugă 'ncremenită supt spuza luminoasă a nopţilor înstelate de vară. A împodobit o cruce simplă, ridicată de un suflet de Rumîn lîngă un puţ cu cumpănă, în preajma căruia a fost odată dejugătoarea vitelor, popasul fugarilor bătuţĭ de nevoĭ, pîrjoliţĭ de Turcĭ şi jefuiţĭ de Cazacĭ.

Lîngă un puţ de acestea am auzit, cînd eram copil, un crîmpeĭ din povestea neamuluĭ nostru încercat:

E vremea munciĭ.
Cît îţĭ coprind ochiĭ, cîmpu-ĭ alb de lume.

Luciul zimțuit al secerii scrîșnește, șueră,. fulgeră 'n soare, doboară'n pale holdele aurii.

Din răscrucea bolții cereștĭ soarele aprinde văzduhul, dogorește pămîntul, înneacă zările 'ndepărtate în valurĭ jucătoare, lucii, amăgitoare.

Arșița văzduhuluĭ fierbe de bîzîit de musculițe, frige trupurile celor ce înnoată 'n lanurile de grîŭ, frînțĭ de șale, încîrligațĭ pe seceră, tăcuțĭ, ca niște momîĭ albe însuflețite. Vitele priponite 'n preajma carelor ațipesc moleșite de căldură, rumegînd a lene și apărîndu-se de muște cînd și cînd, cu o mișcare iute, furioasă a cozii.

Pe'ntinsul auriŭ al grînelor, petece de cînepă înverzesc pe alocurĭ, iar porumburile din cea-l'altă parte a țarniĭ abia se maĭ deslușesc supt *apa morților*.

Furca unuĭ puț dinspre soare-răsare fumegă în valurĭ albe de lumină orbitoare și 'n tot coprinsul plutește un îndemn la somn, o moleșeală, o sfîrșeală a trupuluĭ, o 'ncetineală a gînduluĭ.

Un fluturaş a adormit pe o floare de orajniţă...

Şi iată că pe drumeacul prăfuit ce desparte 'n două ţarna satuluĭ, o mogîldeaţă răsare la hotarul vederilor.

S'apropie, s'apropie şi se lămureşte: ĭ-un călăreţ, un biet rumîn în capul gol, ce'şĭ bate pe amîndouă părţile căluţul cetluit în pulpele luĭ vînjoase.

Coteşte pe un voiŭ de loc, goneşte ca o nălucă, chiuind din adîncul rărunchilor:

— Uuu, mă'oamenĭ bunĭ, fugiţĭ că vin Turciĭ, măăă!

Secerile s'aŭ oprit ca la comandă, vitele sunt despriponite, înjugate, şi carele fug spre sat, ridicînd nor de pulbere deasupra cîmpuluĭ.

Un forfotit de lume grăbită sbuciumă cît-va timp linişte caselor, apoĭ trîmbele de care curg de pe toate uliţele, împănînd drumul munţilor, drumul mîntuiriĭ. Iar satul rămîne în urmă, se şterge încet-încet în depărtărĭ, potopit de soare, liniştit, resemnat ca însu-şĭ poporul romînesc....

...Se înserează.

Cumpăna puțuluĭ face mătăniĭ grăbite: oameniĭ, vitele, cîiniĭ îşĭ sting arsura setiĭ.

Un moşneag, sprijinit într'un băț de corn, sfătueşte pe fugarĭ:

— Cîrmițĭ carele cu proțapu spre baltă, măĭ creştinilor... De ne calcă vre-o iscoadă turcească, să creadă că fugim de Muscalĭ, spre raià.

Şi pîn' să 'ntoarcă oameniĭ carele, un nechezat spulberă liniștea seriĭ și-un tropot de cal creşte 'n auzul celor popasițĭ la dejugătoare.

Copiiĭ se lipesc, scîncind, de mamele lor; femeile îşĭ fac cruce, şoptind frînturĭ de rugăciune; oameniĭ, strînşĭ ciotcă, măsoară cu auzul adîncul nopțiĭ.

Un turc se opreşte lîngă care:

— Heĭ, *be!*

Vîrful iataganuluĭ bate scara stîngă a şeliĭ şi 'n brîul luĭ lat, năraznat, două pistoale şi-un hanger țin casă 'mpreună. In mîna dreaptă îĭ slujeşte un harapnic.

Cîțĭ-va oamenĭ se apropie de el, cu capetele goale.

— Unde *merge*, *be?*

Unul din cĭată sluţeşte graiul romînesc, să-l înţeleagă Turcul maĭ uşor:

— *Merge* la raià, agà, la raià.

— Bine, *be*, bine!

Şi înfigîndu-şĭ pinteniĭ 'n deşerturile caluluĭ, iscoada piere 'n întunerec, ca o pasăre de pradă.

Fugariĭ se maĭ uită odată 'n urma lor: spre baltă ceru-ĭ tot o pară. Pîrjolul potopitor se 'ntinde din sat în sat, încinge văzduhu'n brîie de flăcărĭ, însîngeră seninul nopţiĭ, seamănă cenuşă 'n locul bisericilor şi 'nneacă tot cuprinsul într'o jale de sfîrşit de lume...

...Aŭ răsărit rariţele şi cloşca-ĭ de-o suliţă pe cer. Pe drumul revenit de adierea nopţiĭ, un şir de care scîrţîie a pustiŭ şi-un glas de om îndeamnă, cînd şi cînd, vitele din jug:

— Hăis Viorean, cea Sîmbotin!..

*
* *

Are multe pînze frumoase prietenul meŭ, dar, dintre toate, una 'mĭ place maĭ mult.

I-un colț din pămîntul nostru : un drumeac printre miriștĭ dogorite de sfîrșitul veriĭ, într'o spinare de mal de vălcea cîte-va porcoae de fîn, în fund culmĭ de munțĭ ce albăstresc în poala ceruluĭ.

In tot clinul acesta de cîmp plutește o adiere ce odihnește sufletul, rătăcește o 'ntorsură de cîntec romînesc, un șuer de voinic pierit la un cot al drumuluĭ.

Cine-va bate la ușă.

— Modelul! zice pictorul.

O fată tînără-tinerică se strecoară 'n atelier cu mișcărĭ leneșe de pisică desmierdată, îșĭ ridică surîzînd vălul, îșĭ scoate pălăria și se desbracă.

Șuvițe subțirĭ de păr iĭ scapătă de sub pieptenĭ, dîndu-ĭ un aer de păsărică ciufulită.

Cînd nu-ĭ surîd buzele, iĭ rîd ochiĭ scăldațĭ într'o viclenie de copil sglobiŭ, și din cînd în cînd îșĭ răstoarnă capul cu o mișcare de gingășie feciorelnică, par'c'ar vrea și s'ar teme de o sărutare.

Și, din cînd în cînd, îngînă refrenul unuĭ cîntec popular ce leagănă dorul lucrătoarelor, deșărtăciunea dragostelor efemere ale

Parisuluĭ. E una din acele melodiĭ carĭ par a pluti în aer, par a dormi în sufletele noastre şi pe carĭ le învăţăm cum le-am auzit odată, unul din cîntecele ce năvălesc şi coprind mahalalele oraşelor marĭ, răsună prin cîrciume, prin parcurĭ, prin flaşnetele cerşătorilor, obsedînd mulţimea.

Am întrebat'o care-ĭ visul eĭ de fericire.

— Să găsesc un bărbat *chic* care să'mĭ dea toalete, să mă ducă iarna la teatru, vara la băĭ de mare.

Acesta-ĭ idealul maĭ tuturor fetelor frumoase de origine obscură: un bogătaş care să le îndeplinească toate capriţiile.

«Nach Golde drängt
«Am Golde hängt
«Doch Alles, ach, wir Armen!»

Amorurile nelegiuite afişate de Ludovic al 14-lea la curtea din Versailles se continuă azĭ prin faimoasele *ménages parisiens* şi floarea sfîntă a dragosteĭ ce 'npodobia odată sufletul oamenilor se ofileşte tot maĭ mult la suflarea otrăvitoare a aurului.

In Paris, în acest templu al arteĭ, în acest tesaur şi luminător al sufletelor, e în acelaşĭ timp, un imens tîrg de femeĭ şi fericirea lor doarme pe căpătîiŭ de aur.

In împrejurimile Parisuluĭ

Mă deştept într'o îngînare armonioasă de toacă bisericească ce leagănă liniştea înviorătoare a dimineţiĭ: *Angelus*.

Mă 'mbrac repede şi pornesc.

Pădurea se deşteaptă 'n glasul cuculuĭ sub cerul senin ce pare de mătase albastră, iar semănăturile verzĭ îmbracă întinsul şesurilor desmierdate de răcoarea umedă a dimineţiĭ.

Printre frunzele pomilor cireşele coapte îşĭ tremură para lor poftitoare şi, pe alocurĭ, cîmpurĭ de fragĭ înroşesc întinsul, strînse între loturĭ de violete aruncate ca nişte uriaşe covoare de catifea.

Şoseaua-ĭ strejuită de ulmĭ şi pe la răspîntiĭ cîte un plop bătrîn îşĭ tremură frunza, murmurînd o frîntură de vis.

Dar iată că 'n spre răsărit se naşte o dungă de roz, care se înroşeşte, se aprinde, se schimbă 'n jăratec ce fulgeră 'n văzduh suliţĭ auriĭ de lumină. O uriaşă minge 'nflăcărată se saltă 'n pragul răsărituluĭ, revărsînd valurĭ de lumină ce prefac stropiĭ de rouă în diamante strălucitoare, — soarele

O ciocîrlie se rupe din sămănăturĭ, se înnalţă 'n văzduh, bătînd din aripioare, şi ciripind, ciripind ca o nebună, se scaldă în seninul înălţimilor.

Mă uit după ea pănă ce se 'neacă 'n nevăzutul albastruluĭ şi... tîrziŭ o zăresc cum cade glonţ, ca fulgerată de tăria bolţilor cereştĭ, pănă aproape de pămînt, unde se opreşte dintr'o dată ca reţinută de un fir nevăzut, bătînd din aripĭ şi ciripind imnul luminiĭ şi al înălţimilor.

La un cot de drum, un plop trăsnit şi o cruce simplă, de lemn, cu inscripţia:

«Aimez-vous les uns les autres»

.... Din ce adîncurĭ îndepărtate par a veni cuvintele acestea la urechile oamenilor din vremea noastră!

S'a scurs întunerec de anĭ de cînd le-a rostit blîndul şi înţeleptul, dumnezeescul Hristos, şi adevărul din ele s'a întunecat, căcĭ sufletele noastre aŭ pĭerdut puterea de a găsi lumina neţărmurită, linịştea adîncă şi fericirea supra-omenească 'nchegate 'n ele...

*
* *

Mă 'ntorc în sat pe înserate.

Amurgurile de sărbătoare aŭ, în această încîntătoare regiune a împrejurimilor Parisuluĭ, un farmec ce turbură sufletul: în văzduh sunt cîntece, miros de trandafirĭ, ploaĭe de sărutărĭ.

Scăpată din ocna Parisuluĭ pentru o după amiază de sărbătoare, lumea dă năvală la ţară, se 'nghĭesue prin vagoanele trenurilor şi tramwayelor, cutreeră pădurile, aleargă pe cîmp, rîde, cîntă, culege florĭ, rupe crenguţe de pomĭ, smulge mînuchiaşurĭ de iarbă, cu pămînt cu tot, şi se întoarce spre gară cîntînd, cete-cete, fluturînd pe de-asupra capetelor o mînă de iarbă ce 'ncepe a se veşteji:

— *Vive le grand air!...*

.... Tîrziŭ, cînd furtuna aceasta de lume, fermecată de lumina şi liniştea naturiĭ, a trecut spre Paris, mă duc şi mă aşez pe singura bancă de pĭatră a uneĭ frumoase aleĭ şi în întunerecul, frămîntat în linişte şi în miros de florĭ de teĭ, ascult suspinele uneĭ privighetorĭ, legănîndu'mĭ sufletul în adîncul doruluĭ de ţară şi al amintirilor.

Castelul celor doĭ amanţĭ

Iată-mă 'n inima Normandieĭ, patria luĭ Maupassant şi... a cidruluĭ.

Cătunul în care sălăşluesc e pitit într'o poală de pădure, la marginea unuĭ platoŭ.

Dealurĭ înalte, tăiate de văĭ adîncĭ şi liniştite, pline de cucută, de vişinĭ sălbatecĭ, de porumbĭ şi de nucĭ, strejuesc matca Seneĭ care 'şĭ-a croit prin aceste locurĭ o luncă largă de cincĭ kilometri şi care coteşte capriţioasă, mlădioasă ca un trupşor fraged de franţuzoaĭcă.

Negurĭ de pădurĭ plutesc pe dealurĭ şi se revarsă pe văĭ, iar lunca Seneĭ presărată cu sate ascunse printre buchetele de pomĭ roditorĭ, scrijălată de fîneţe verzĭ, aurită cu lanurĭ de grîŭ şi însîngerată de loturĭ de trifoiŭ roşu, ĭ-o minune bună de

zugrăvit de un pictor meşter. O şoseluţă încinge ca o panglică albă poalele dealurilor, coteşte pe la ieşiturile malurilor, se pĭerde prin sate şi răsare maĭ departe, îngustă, ca o urmă subţire de pulbere de var.

Cînd e soarele 'n răscrucĭ, lunca tremură toată, îmmuiată 'n lumină, iar în jocul undelor Seneĭ, Craiul zileĭ aprinde uriaşe diamante orbitoare de strălucire.

Sfinţitul soareluĭ i-o feerie: pulbere de rubine tremură pe apele Seneĭ, iar dealurile îndepărtate, dinspre Apus, îşĭ tivesc muchile cu o făşie de roz ce se stinge 'ncet-încet într'un violet care se întunecă din ce în ce maĭ mult.

Apoĭ, după cît-va timp, linia de despărţire între pămînt şi cer se şterge, dealurile sunt tot una cu cerul, împreunate, îmbrăţişate, sub vălul amurguluĭ, pe cînd înspre răsărit s'aprinde o stea luminoasă, luceafărul de seară, schînteind ca o uriaşă piatră nestimată în albastrul întunecat al înălţimilor.

De sarĭ treĭ dealurĭ maĭ la sfinţit, daĭ peste un castel ce visază pe un vîrf de

deal pripor, care s'aţine ca un uriaş în calea Seneĭ, cîrnindu-ĭ matca : e dealul celor doĭ amanţĭ.

Cunoaşteţĭ povestea:

... În vremurile de demult stăruia prin locurile acestea un baron temut de toată lumea, care avea o floare de fată ca o zînă ruptă din raiŭ.

Un flăcăŭ, venit din alte locurĭ, slujia pe baron la vînătoare.

Într'o zi baronul pleacă la vînătoare de fiare sălbatice şi ia cu el şi pe fată.

Baronul împuşca mistreţĭ, flăcăul tupilat după un tufiş, mînca din ochì arătarea de copilă ce alerga călare printr'un luminiş de pădure.

De odată din întunericul pădurilor un mistreţ rănit se năpusteşte în luminiş, năvălind spre fată, dar un glonte 'l-a trîntit buştean la pămînt şi flăcăul aleargă, cu puşca fumegînd, să dea curaj feteĭ.

Ce-a urmat ?!

... Nopţĭ petrecute 'n suspine de dor, tremurul pătimaş al sufletelor, privirĭ ce luminaŭ adîncul inimilor înfiorate, surîsurĭ ce

licăriaŭ pe furiș... poema tăinuită, adîncă, dumnezeească a iubiriĭ.

Și într'o bună dimineață copila intră cu flăcăul de mînă, în odaia baronuluĭ:

— Tată, mĭ-e drag ca ochiĭ din cap, dă-mă după el!

Ochiĭ baronuluĭ, oțelițĭ în vînătorĭ, aŭ scăpărat.

«Beau mignon de trop mince sousche,
«Varlet de cour, simple escuyer,
«Dist le baron d'un ayr farousche,
«D'un ton tranchant comme l'acier,
«Si tu veux l'avoir pour compaigne,
«Au risque d'y laisser tes os,
«Te fault gravir cette montaigne
«Avec ma fille sur ton dos.»

Sîngele tînăr și înfierbîntat clocotește 'n vinele flăcăuluĭ: cu ea s'ar fi urcat pînă 'n pragul porților cereștĭ.

... Trupșorul gingaș ce pare urzit dintr'un vis dumnezeesc, tremură pe umeriĭ flăcăuluĭ ce urcă gîfîind coasta priporă care pare că nu maĭ are sfîrșit.

Pe la jumătatea urcușuluĭ, picioarele voiniculuĭ s'aŭ îmmuiat ca cĭara la para soa-

reluĭ, dar tremurătura sînuluĭ fraged le-a dat puterile pĭerite.

Vinele se umflă, pĭeptul înfierbîntat trosnește de bătăile inimiĭ ce lovește ca un ciocan, din ce în ce maĭ des.

Și lumea de prin împrejurimĭ se uită speriată, minunată, încremenită la această pereche de amorezațĭ ce 'șĭ cuceresc atît de greŭ patul lor nupțial. Ah! ce mult maĭ e pînă în vîrful dealuluĭ!

Pajiștea măruntă fuge subt ochiĭ voiniculuĭ, adus de spete, strîns ca un ghiem de vine 'ncordate. Ochiĭ luĭ s'aŭ împăĭenginit și capul luĭ ĭ-o tobă fermecată în care bate un ciocan înroșit în foc.

Aŭ ajuns!

O clocotitură de strigăte de bucurie se umflă 'n văzduh, pe cînd flăcăul pune binișor jos sarcina luĭ gingașă, se uită lung în ochiĭ copileĭ, cu un surîs tăiat în colțul buzelor, deschide gura să-ĭ spue ceva, dar... se 'nvîrtește ca pe-un șurub, pune mîna pe inimă și cade mort pe culmea dealuluĭ.

Cum bate din aripĭ o porumbiță rănită, așa a bătut din palme copila și a căzut

mototol de-a curmezişul flăcăuluĭ, pe creasta dealuluĭ, — patul lor nupţial.

Baronul i-a 'ngropat pe amîndoĭ la un loc, a ridicat o mînăstire şi a murit de mîhnire...

... Astăzĭ castelul celor doĭ amanţĭ, întunecat de şuvoiul anilor, dormitează pe creasta dealuluĭ pripor ce s'aţine 'n calea Seneĭ, abătîndu-ĭ apele povestitoare.

Trebue să vă spun însă, dragiĭ meĭ cititorĭ, că e mult de atuncĭ; o, foarte mult: aproape 500 anĭ.

Pe vremurile acelea, o copilă cobora din cer pe aripa primă-veriĭ, o copilă cu ochiĭ albaştriĭ şi umezĭ de fericire ca două viorele 'nrourate, cu părul revărsat potop pe umeriĭ eĭ albĭ de dumnezeiţă, cu sufletul plin de cîntece fermecătoare; surîzătoare ca un răsărit de soare, senină ca cerul după ploaie.

Şi copila aceasta pribegĭa pe pămînt şi oameniĭ îĭ deschideaŭ cu drag porţile inimilor lor în carĭ zeiţa îşĭ urzĭa din surîsurĭ şi desmĭerdărĭ un cuĭb încîntător.

Dar a trecut vreme la mijloc şi copila

dumnezeească a pĭerit din lume, căcĭ n'a maĭ găsit adăpost în inimile oamenilor şi astăzĭ numaĭ prin cărţĭ maĭ aflăm ce-a fost odată *iubirea* şi ceĭ ce-ĭ cîntă minunile, sfîrşesc prin balamucurĭ...

O, e mult, e foarte mult de-atuncĭ..

Mère Laurent

Sînt în Poses, un sat lung, deşirat pe malul Seneĭ, leagăn de marinarĭ pentru vapoarele şi vasele ce cară avuţiĭ de prin porturile Mîneceĭ pînă 'n inima Parisuluĭ.

Glastre cu florĭ surîd prin ferestre şi 'n mlădierea uşoară a perdeluţelor albe tremură un gînd drăgălaş şi nevinovat.

La poarta uneĭ case, doĭ plopĭ înalţĭ ce 'şĭ amestecă vîrfurile, par doĭ uriaşĭ prinşĭ pe după gît.

În văzduh ĭ-un miros îmbătător de garofiţe şi cerul de atlas albastru pare primenit ca de sărbătoare.

La o răspîntie, pe malul Seneĭ, o statuetă închipuind pe Maĭca Domnuluĭ, şi pe soclu inscripţia :

Ils m'ont placée
30 Mai 1897
Pour être leur gardienne.

Şi cîţĭ-va paşĭ de statue, undele Seneĭ cipciiesc povestea apelor călătoare, povestea celor înmormîntaţĭ în întunericul adîncurilor de ape.

Nicĭ umbră de nor pe cer, nicĭ pomeneală de vînt în văzduh, dar iată că 'ntr'un colţ al şoseleĭ ce alunecă într'o gîtuitură de vîlcea un nor gros de pulbere se iveşte cu încetul şi 'ntr'însul se zăresc sclipirĭ ca de fulger. În cîte-va minute norul s'apropie de sat şi 'n dogoreala soareluĭ ce dospeşte pămîntul se desluşeşte un detaşament de chiurassierĭ, gonind în puterea cailor.

În trapul mic al cailor înfĭerbîntaţĭ de goană, soldaţiĭ chipeşĭ trec prin sat şi căscile lor aŭ licărirĭ fulgerătoare, platoşele aprind focurĭ din razele soareluĭ, iar penajurile le flutură pe umerĭ falnic-fîlfîitoare. Dar după ce aŭ eşit din sat aceeaşĭ goană turbată se începe, acelaş joc de sclipirĭ, pĭerind cît aĭ clipi din ochĭ, acelaş nor de

praf se ridică deasupra cîmpuluĭ, învăluind şi caĭ şi oamenĭ.

...Tîrziŭ cînd norul de praf s'a risipit şi chiurassierii s'aŭ şters în depărtărĭ nevăzute, un regiment întreg de infanteriştĭ soseşte 'n sat.

Pîrliţĭ de soare, arşĭ de sete, prăfuiţĭ, cu faldurile mantalelor prinse 'n nasturiĭ găicilor, *les petits piou-pious* păşesc în tactul musiceĭ pe şoseaua ce tae inima satuluĭ.

Şi la comanda coloneluluĭ, regimentul se formează în linie de bătae, se opreşte, face armele piramide.

În cîte-va minute satul furnică de soldaţĭ, iar furieriĭ compăniilor se daŭ în vînt pentru încartiratul oamenilor.

Nu-ĭ ceată de soldaţĭ fără sătenĭ în mijlocul eĭ.

Doĭ ştrengarĭ de soldaţĭ s'aŭ cherchelit cu un fost dragon, şi cîntă — prinşĭ pe după mijloc — cuvinte improvizate pe semnalul năvăliĭ cu baioneta :

'Y a de la goutte à boire là-haut,
'Y a de la goutte à boire !

Un băeţandru şĭ-a pus în cap chipiul unuĭ *fantassin* şi merge ţanţoş, comandîndu'şĭ singur: *une! deux! une! deux!*

Dar chipiul care sta pe cap printr'o minune de echilibru, scapătă de-odată până peste ochiĭ miculuĭ soldat şi 'n minutul acesta era frumos de văzut cum se căsnĭa cu amîndouă mîinile să-l scoaţă, comandîndu-şĭ mereŭ: *une! deux! une! deux!*

Cîte două-treĭ la braţ, fetele 'şĭ fac drum pe la prietene, prinzînd din fugă glumele soldaţilor şi răspunzîndu-le şirete:

— *O, n'ayez pas peur, le mien est quirassier.*

— *Et le mien chasseur à cheval.*

...Dar iată 'n amestecul acesta de tinereţe o bătrînă cu părul alb-colilie, încîrligată de mijloc, proptindu-se cu dreapta 'ntr'o cîrjă şi ţinînd în mîna stîngă o legăturică.

— *Eh! la vieille mère, vous avez votre gars parmi nous?*

Bătrîna se opreşte, îşĭ ridică domol ochiĭ spre ştrengariĭ din ceată şi dă legătura unuia din eĭ:

— *Tenez, mez enfants, c'est pour vous.*

În legătură: un codru de pîine, o felie de brînză, patru ouă fierte, o sticlă de cidru şi tutun de pipă.

Şi bătrîna porneşte iarăşĭ, pîşĭ-pîşĭ, pîşĭ-pîşĭ, proptindu-şĭ bătrîneţele 'n cîrjă.

I-atît de puţintică la trup, atît de 'ncovrigată, mersul eĭ e atît de 'ncetinel şi veştmintele atît de ponosite, de şterse, că par'că făptura eĭ se perde, se 'nneacă în culoarea nelămurită a lucrurilor ne'nsufleţite.

Oamenii din sat îĭ zic *mère Laurent* şi-ĭ cinstesc bătrîneţele, căcĭ multă durere-ĭ în povestea vieţiĭ eĭ:

De peste Rin se revarsă furnicar de oştirĭ ridicate de puterea Prussaculuĭ şi apele Rinuluĭ fug speriate, rostogolind spre mare ecoul furtunos al trupelor ce trec cîntînd:

Lieb Vaterland, magst ruhig sein,
Fest steht und treu die Wacht am Rhein!

Şi în acelaş timp, de prin fundul munţilor şi de pe întinsul cîmpurilor curg voi-

niciĭ Franţeĭ sub cutele steaguluĭ ce a fluturat biruitor pe la Jena şi pe la Austerlitz.

Iar din piepturile voinicilor aĭ căror părinţĭ aŭ răscolit lumea, clocoteşte în văzduhul sfîrşituluĭ de vară marşul neîntrecut al luĭ Rouget de Lisle, *la Marseillaise*, marş făcut din tropot de şarge şi din gîlgîit de sînge.

Flăcăul mamiĭ Laurent din Poses e printre eĭ.

...Şerpĭ de foc fulgeră 'n văzduh sutele de tunurĭ şi 'n sborul lor năpraznic, obuzele şueră 'ncrîncenat prin înălţimĭ, şi trăsnesc pămîntul, ridicînd brazde cît casa.

Din cînd în cînd şrapnelele — balaurĭ înflăcăraţĭ — se sparg pe sus cu un bufnet înfundat şi ca dintr'un nor blestemat gloanţele şi spărturile răpăe ca o grindină ce fierbe ţărîna cîmpuluĭ.

...Oştirile se apropie 'n bătaia puştilor, tunurile nu maĭ fulgeră pe dealurĭ; văzduhul însă fierbe de un bîzîit de gîndacĭ înfiorătorĭ, nevăzuţĭ, ce-ţĭ piue cînd şi cînd pe la ureche.

Pe lîngă tine cad voiniciĭ : uniĭ muşcînd

pămîntul, alţiĭ drepţĭ ca nişte plopĭ tăiaţĭ din rădăcină, alţiĭ de-a rostogolul, alţiĭ rămînînd neclintiţĭ, încremeniţĭ, par'c'ar vroi să-şĭ strîngă o clipă gîndurile.

Şi cine ştie ce camarad îl dă jos, din goană, ca pe un buştean.

Subt sfîrcul ţiţeĭ stîngĭ ghiemul de inimă se bate să-ţĭ rupă coastele şi bătăile eĭ furioase nu-ţĭ daŭ pas să ocheştĭ cum trebue.

...Strîngĭ încrîncenat ţeava puştiĭ înfierbîntată şi înţepeneştĭ straşnic baioneta strălucitoare, ascuţită, ucigătoare.

Şi fără să ştiĭ cum, te-aĭ pomenit pierdut în huetul asurzitor al iureşuluĭ groaznic, strîngînd în braţele 'ncordate arma ce-ţĭ pare uşoară ca un fulg.

In faţa ta a răsărit, ca 'n bazme, un zid de piepturĭ omeneştĭ şi tu care alergaĭ spre aceste piepturĭ vrăşmăşeştĭ, te minunezĭ acum, cînd le vezĭ aievea în faţa ta. Dar asta nu ţine nicĭ un sfert de clipă, căcĭ vederea baionetelor duşmane îţĭ ia ochiĭ.

Repezĭ ca un scos din fire, luciul tăietor în primul piept ce-ţĭ ţine calea.

Trupul vrăşmaşuluĭ bolboreseşte prin

sfredelitura spîngiĭ și 'n icnitul cădereĭ stropește cu sînge pămîntul prin prejur.

Tu n'aĭ avut timp să-l vezĭ de-a binelea — ți s'a părut însă că 'ntr'un piept de om baioneta pătrunde ca 'ntr'un vraf de lut.

Ițĭ flutură roșu pe supt ochĭ și te dogorăște, 'n spate, și furia măceluluĭ îțĭ fură mințile și mirosul de praf de pușcă te amețește, iar sîngele ce picură din baionetă îțĭ răstoarnă măruntaele.

Dar vîrtejul omenesc te-a furat, te-a 'nvîrtit, te-a 'mpins și, cînd ieĭ maĭ bine seama, te vezĭ răslețit de aĭ tăĭ, înconjurat de furnicar de vrăjmașĭ.

Ah! Atuncĭ simțĭ că două brațe nu țis de ajuns, atuncĭ aĭ dori să rupĭ soarele din cer și să-l aruncĭ ca pe un obus uriaș în cetele ce te 'nconjoară.

In sălbateca turbare ce te-a coprins, fulgerĭ ce-țĭ ese 'n cale, și 'ntr'un tîrziŭ simțĭ o 'mpunsătură ca de viespe între umerĭ, apoĭ o mîncărime ca de blîndă și căldura jilavă a sîngeluĭ ce-țĭ lunecă pe supt cămașă.

Iar cînd vreĭ să maĭ trăsneștĭ odată cu

stratul puștiĭ, brațul ți s'a făcut de plumb, arma-țĭ cade din mînă, pămîntu-țĭ fuge de supt picioare, un puvoiŭ se lasă pe ochĭ, ți se 'ntunecă și....

Așa a pierit Jean Laurent la Wörth, în 6 August, 1870.

Al doilea fecior al mamiĭ Laurent a murit în Africa.

Intr'o bună dimineață s'a pomenit cu livretul luĭ și cu o decorație.

Un al treilea flăcăŭ al acesteĭ bătrîne s'a înnecat în Sena...

. . . .

Mă 'ntorc încetinel acasă pe malul apeĭ.

Se înserează și clopotele bisericilor din vale revarsă 'n liniștea cîmpuluĭ *le carillon de l'Assomption*.

Mă gîndesc la *mère* Laurent și ascult această măiestrită goană de sunete în care tremură fiorul misterios al credințiĭ adîncĭ ce a legănat începuturile creștinătățeĭ.

Spre Rouen

Hi, *Bijou !*

O 'ncolăcitură de biciŭ întovărășește porunca stăpînuluĭ și căluțul, simțînd șuerul amenințător al sfîrculuĭ în care tremură o arsură, se smuncește 'ntr'un trap furios și supt pielea periată de curînd, lustruită, jocul mușchilor noduroșĭ se deslușește, alunecînd de-alungul armurilor bine împlinite.

Cu capu 'n piept, arcuindu'șĭ a-fală gîtul voinic, *Bijou* își iuțește din ce în ce maĭ mult mersul, și coama sburdalnică, albă, iĭ flutură din fugă, revărsată ca un val de spumă. Trăsurica sfîrîie pe nisipul șoseluțeĭ netede, strînsă între două șirurĭ de merĭ bătrînĭ ce 'șĭ tremură printre frunze rumeneala merelor pîrguite.

Un miros de sulfină aromeşte cîmpul şi liniştea unuĭ sfîrşit de zi de vară învălue încet-încet cuprinsul.

Oameniĭ se întorc de la muncă, prăfuiţĭ, osteniţĭ, flămînzĭ. Uniĭ 'şĭ duc mîna la caschetă, alţiĭ moţăe din cap o «bună-seara», alţiĭ se feresc în marginea şoseleĭ, pironind asupra noastră privirea omuluĭ istovit de muncă, privire 'n care nu licăreşte nicĭ un gînd, nu tremură nicĭ o dorinţă, în care pare stinsă orĭ-ce manifestaţie sufletească — aidoma apelor liniştite şi adîncĭ ce dorm în umbra pădurilor.

Din cînd în cînd, cîte-un copil mînă spre casă o vacă, sătulă-ţifoae, ce 'şĭ bălăbăneşte în mersu-ĭ domol ugerul încărcat de lapte ; iar în vre-un clin de arătură orĭ supt vre-o poală de pădure zăreştĭ o gheretă pe roate — coliba cĭobanilor de pe aicĭ — în preajma căreia sunt ţărcuite oile tunse de curînd, păzite de cîinĭ.

Un clopot de biserică sună *Angelus*.

Alte clopote de prin prejur îĭ răspund, şi glasurile lor se 'ngînă 'ntr'un cîntec frumos, iar liniştea amurguluĭ legănată 'n

acest cîntec de clopote te 'ndeamnă să 'ngenunchĭ, să te 'nchinĭ, să șopteștĭ un crîmpeiŭ de rugăciune ce-țĭ doarme 'n adîncul sufletuluĭ, înmormîntat de-a valma cu ce-a maĭ rămas din nevinovăția copilărieĭ.

Văile adîncĭ s'aŭ umplut de umbră și pomiĭ de pe coaste se 'ntunecă, se 'nneacă pe nesimțite în cenușiul mohorît al seriĭ.

Șoseaua coboară prin văĭ, șerpuește pe dealurĭ, se furișează prin pădurĭ pline de răcoare, adormite, mirositoare; gonește pe cîmp printre lanurĭ de grîŭ, intră prin sate în carĭ tremură icĭ-colea cîte-o lumină de felinar, și răsbate maĭ apoĭ pe malul Seneĭ, de-alungul uneĭ perdele de malurĭ înalte, surpate pe alocurĭ, cotlonite de oamenĭ, arătînd din distanță 'n distanță blocurĭ de cretă, albe 'n verdele pajișteĭ, înnecat în întuneric.

Din desișul unuĭ ostrov cu plopĭ ajunge pănă la noĭ glasul uneĭ privighetorĭ: ĭ-un potop de trilurĭ nebunatece, pline de patemă, curmat dintr'o dată 'ntr'un suspin adînc, îndurerat, în care-aĭ crede că piere sufletul uneĭ paserĭ amorezate.

Culmea unuĭ deal din spre răsărit se luminează, se înroşeşte ca un cuptor în care tremură fer topit şi, încet-încet, luna se iveşte pe creştetul dealuluĭ, uriaşă, înfiorătoare, însîngerată, înflăcărată — o lună cu totul deosebită de aceea pe care-o cîntă poeţiĭ.

E un răsărit de lună la miezul nopţeĭ şi în acest spectacol e ceva misterios, fiorul uneĭ catastrofe întunecate, taĭna măreaţă şi nedesluşită a începutuluĭ lumilor, durerosul sentiment de nimicnicie al omuluĭ în faţa Infinituluĭ.

Dar în cîte-va minute luna se 'nalţă din cuptorul de unde a eşit, păleşte, se micşorează şi pluteşte 'n văzduh, presărînd în răcoarea nopţiĭ o pulbere de lumină argintie.

Trecem apa Seneĭ, maĭ gonim cît-va timp printre fîneţe în floare şi poposim apoĭ la «Hanul Plopilor».

O fată aprinde focul şi pregăteşte ceva de-ale guriĭ. In mişcările eĭ se vede mlădierea unuĭ trup de fecioară, dar faţa ĭ-e suptă ca de boală şi pe la tîmple păru-ĭ alb par'c'ar fi pudrat.

Cît timp mîncăm, mama eĭ stă lîngă noĭ, se dă 'n vorbă cu tovarăşul meŭ de drum pe care-l cunoaşte, îl întreabă de sănătate, de afacerĭ, abate apoĭ vorba despre familia eĭ şi încheĭe cu o plîngere:

—*Ah! Ma pauvre Germaine!*

Germaine e fata eĭ, odorul eĭ, podoaba satuluĭ pe vremurĭ — astăzĭ plutind între realitate şi nebunie, albă 'n puterea vîrsteĭ, stinsă la faţă ca o floare bătută de brumă...

... Acum cîţĭ-va anĭ, să fi bătut cale de-o poştă 'mprejur, nu găseaĭ fată maĭ frumoasă ca Germaine de la «Hanul Plopilor». Dar nenorocul loveşte dintr'o dată, stinge vieţĭ, deschide morminte, rupe inimĭ, sgudue suflete....

...Logodnicul Germaineĭ silea 'ntr'o dimineaţă să încarce un car de lucernă ce maĭ rămăsese în cîmp.

Prin prejur era linişte, dar din depărtare se simţea venind furtuna.

Stolurĭ de păsărĭ fugĭaŭ speriate, căutîndu'şĭ un culcuş maĭ la adăpost, iar apele Seneĭ se încreţĭau, se posomoraŭ.

Dar furtuna zorĭa şi noriĭ gonĭaŭ prin

văzduh ca nişte uriaşe lighioane întunecate; iar satul era 'nvăluit în pulberea uliţelor şi creţurile Seneĭ se fac vălurele şi vălurelele se prefac în valurĭ, iar valurile cresc, se 'nalţă, se adîncesc, se lovesc, spumegă în creste, aleargă, alunecă unele peste altele şi plopiĭ plîng în ostrov, iar pădurea de pe culme urlă şi sarcinile de fîn sboară, clăile de grîŭ sunt spuberate, măturate, supte 'n susul văzduhuluĭ orĭ prăbuşite 'n Sena.

Şi de-o dată o picătură de ploaĭe cade pe mîna flăcăuluĭ, o singură picătură, mare, înstelată, rece, limpede ca o lacrimă plînsă pe sus de vre-un suflet pribeag.

Şi, cît aĭ clipi din ochĭ, săgeată de foc s'aprinde 'n văzduh, luminează noriĭ, orbeşte vederile, fulgeră 'n jos, trăsneşte flăcăul, sfredeleşte pămîntul, piere 'n adîncurĭ; apoĭ o detunătură năprasnică se sparge 'n norĭ, se prăvăleşte 'n coprins ca o rostogolire uriaşă a tăriilor, cutremurînd pămîntul din temeliĭ...

— *Pauvre Germaine!*

Rouen

Rouen, sufletul umedeĭ Normandiĭ, oraş bătrîn plin de monumente frumoase, patria luĭ Corneille şi Flaubert, mormîntul fecioareĭ din Domrémy.

Pe cheiŭ amestecătură de tot felul de lume: negri sdrenţeroşĭ veniţĭ din cine ştie ce parte a pămîntuluĭ, ascunşĭ printre baloturile de marfă, orĭ slujind la bucătărie pe mîncare şi... bătae, vînturînd porturile; Englejĭ lungĭ ca prăjina, cu figurĭ uscăţive, spălăcite; marinarĭ pîrliţĭ de soare şi vînt; cete de leneşĭ, stîrmocind pe malul apeĭ, cu ochiĭ pe pluta undiţeĭ, în aşteptarea vreunuĭ baboiŭ ce nu pică.

Maĭ jos, grămezĭ de nisip, lemne, cărbunĭ, pĭetre de var, sacĭ de grîŭ, maşinĭ ce descarcă şi încarcă vasele.

Vapoare de totă mîna tîrăsc după ele șlepurĭ boante la vîrf, încărcate pănă 'n usnă, trecînd printr'un fel de stradă lăsată spre mijlocul apeĭ de corăbiile ancorate una lîngă alta, ca niște case pe aceeașĭ temelie.

Și nu 'mĭ-aduc aminte să fi văzut undeva maĭ mult desfrîŭ, maĭ multă mizerie ca în orașul acesta. Poate că 'n frămîntarea și fierberea din porturile marĭ, durerile și păcatele omeneștĭ se ridică la suprafața viețiĭ ca o spumă a suferințiĭ.

Ajung în piața tîrguluĭ vechiŭ unde-a fost arsă Ioana D'Arc.

Pe-o placă de marmoră stă scris în litere auriĭ:

Le Mercredi 30 Mai 1431
sur cette place
s'éléva le bûcher
de Jeanne Darc
Les cendres de la glorieuse victime
furent jetées à la Seine

———

Placée par les soins de la municipalité
en 1891.

Aicĭ, aicĭ a perit fecioara aleasă de Dum-

nezeŭ spre a birui prin puterea credinţiĭ, spre a ispăşi prin foc necredinţa celor din vremea eĭ ; în piaţa aceasta în care furnică azĭ jupînesele cu panerele pline de ale bucătărieĭ, a fost priveliştea groaznică a morţiĭ uneĭ păstoriţe ce-a toegit drum îndelungat spre a spune luĭ Carol al 7-lea: «*Gentil daulphin, j'ai nom Jehanne la Pucelle et vous mande le roy des cieux, par moi, que vous serez sacré et couronné dans la ville de Reims*».

Şi fecioara s'a 'mbrăcat în zale de luptător, a 'ncălecat voiniceşte şi sub steagul eĭ cetele Franţujilor aŭ războit o zi 'ntreagă în porţile Orleanuluĭ, aŭ războit şi aŭ biruit pe stăpînitoriĭ de azĭ aĭ mărilor...

... Limbĭ de flacărĭ joacă 'n josul ruguluĭ şi lemnele troznesc la picioarele păstoriţeĭ umile, pîrîtă, vîndută, părăsită, osîndită ca vrăjitoare.

Şi palele de foc o înconjoară, o coprind, o aprind, o frig, o topesc ; ci 'n para lor Ioana Fecioara sărută crucea Mîntuitoruluĭ, săvîrşindu-se din viaţă cu surîsul pe buze,

mistuindu-şĭ în flacărĭ rămăşiţele pămînteştĭ, înălţîndu-se cu sufletul la cerurĭ.

«Der schwere Panzer wird zum Flügelkleide,
Hinauf — hinauf — die Erde flieht zurück,
Kurz ist der Schmerz und ewig ist die Freude».

La Fereastră.

S'a înoptat de mult și eŭ am încremenit la fereastră, ca în așteptarea uneĭ veștĭ dorite. Casele 's poleite de lumina luneĭ și liniștea nețărmurită strejuește somnul satuluĭ.

Aerul înviorător și parfumat al nopțiĭ pătrunde 'n cuprinsul odăițeĭ mele, sbeguindu-se prin perdele.

Pentru ce mă farmecă atît de mult noaptea asta cu lună?

Pentru ce nu-mĭ maĭ pot lua ochiĭ de la cerul în care tremură atît potop de stele, sămînță de aur răvărsată 'n nemărginirea infinituluĭ? Pentru ce mi se pare că văd lucrurĭ peste care vederea mea aluneca pîn'acum fără a se opri?

Poate că sunt momente în carĭ sufletul

nostru, îngenunchiat în robia vieţiĭ de toate zilele, tresare ca la o chemare de mult aşteptată şi luminează adîncul necunoscut al fiinţeĭ noastre. Şi poate că aceste clipe sunt singurele pe carĭ le trăim cu adevărat, singurele în carĭ înţelegem ceea ce vedem, în carĭ toate simţurile noastre sunt mult maĭ impresionabile.

Ce fericite 's clipele acestea!

Aş vrea să mă plimb puţin pe uliţă, să respir această adiere de fericire ce pluteşte 'n seninul nopţiĭ, aş vrea să plec departe, departe de tot, spre soare-răsare, spre leagănul doinelor în care plînge şi cîntă şi rîde sufletul neamuluĭ romînesc.

Mi s'a făcut un dor de ducă!..

De mult, de mult, aş fi vroit să fac o excursie prin împrejurimĭ, spre a'mĭ maĭ alina acest dor, dar frigurile se ţin de capul meŭ şi nu'mĭ daŭ pace.

A venit primă-vara şi pădurea înverzeşte văzînd cu ochiĭ, şi tot văzduhul miroase ca un templu uriaş în care s'aŭ ars cele maĭ alese miresme.

De la fereastra mea aud în fie-care zi

glasul ţintezelor guralive ce tărîmă 'n sunete vesele liniştea pădurii, desmerdată de lumina dulce a soareluĭ de primăvară.

A venit cucu şi rîndunelele se scaldă 'n seninul văzduhuluĭ, ţesînd în jurul clopotniţeĭ de la biserică mreaja nevăzută a sboruluĭ.

Mesteacănii supţireĭ presăraţĭ pe culmea din faţă par ninşĭ pe tulpine şi cerul e senin ca un suflet de înger.

Erĭ, nu m'a răbdat inima şi am tulit-o hoţeşte prin pădure — o pădure mare, seculară, în care aŭ răsunat şi răsună multe cornurĭ de vînătoare, în care aŭ rătăcit şi aŭ visat pictorĭ marĭ, glorii de-ale paleteĭ.

Copacii voinicĭ aveaŭ un aer de tinereţe şi crenguţele uscate, ascunse supt stratul de frunze bronzate, trosneaŭ din cînd în cînd supt picioarele mele cu un sgomot sec, scurt, înnăbuşit. Pe alocurĭ albăstrĭaŭ viorele şi clopoţeĭ, iar Floarea Paşteluĭ strălucĭa 'n lumina răsfrîntă pe zăpada petalelor eĭ curate ca inima uneĭ fecioare.

Şi în fiinţa mea se furişa o uşoară me-

lancolie ce'mĭ liniştea sufletul, fără a'l deprima.

Desişurile somnoroase aşteptaŭ stolurile de amorezaţĭ, sufletele 'nfiorate de aprinderea pătimaşă a celuĭ d'intîiŭ sărut.

M'am sprijinit de un fag bătrîn şi m'am uitat în vale: şoseaua ce tae inima ţarniĭ se desluşĭa dreaptă ca un gînd de pace, albă, strălucitoare ca o pîrtie de zăpadă într'o zi frumoasă de iarnă. Ce farmec puternic e într'o dungă de şoseluţă albă, prăfuită, ce piere 'ntre lanurile înverzite! Drumurile aŭ o poezie a parte în care intră multă melancolie şi mult din dorul de pribegie.

La o svîrlitură de băţ de unde stam eŭ, răsărĭa o mulţime de blocurĭ calcaroase, îngrămădite, rostogolite, învălmăşite ca de-o mînă uriaşă, ruginite pe alocurĭ de pete de muşchiŭ mohorît. Din depărtare, aceste stane de piatră luaŭ forme ciudate, păreaŭ nişte lighioane venite de pe alte tărîmurĭ şi împetrite de vreme.

Am admirat mult timp acest colţ al păduriĭ şi cînd am vrut să pornesc maĭ de-

parte, picioarele mi se tăiaseră de la genunchĭ.

Frigurile m'aŭ scuturat astă-noapte pînă în zorĭ.

Nicĭ odată n'am simțit maĭ mult ca azĭ dimineață durerea exprimată 'n treĭ versurĭ populare:

Că n'am pe nimenea drag
Să'mĭ pue mîna la cap,
Să mă 'ntrebe de ce zac.

Dar acum mă simt întremat și vreaŭ să'mĭ limpezesc sufletul în feeria acesteĭ nopțĭ.

Nopțile frumoase stabilesc o comuniune intimă, subtilă între sufletele noastre și farmecul nețărmurit al naturiĭ.

Văsduhul e 'nfiorat de adierĭ primăvăratece, de șoapte misterioase ce ne turbură ființa.

Din cînd în cînd cîte-o pasăre pribeagă fîlfîe ușor din aripĭ, perzîndu-se în liniștea adîncă a nopțiĭ.

Ce dor o fi făcînd'o să rătăcească astfel prin înălțimile presărate cu argintul razelor de lună?

Simte ea oare atîta fericire risipită 'n văzduh ca o pulbere impalpabilă?

Simte ea răsuflarea caldă, parfumată a primăveriĭ?

Cine ştie!...

De sigur nopţile frumoase cu lună ne predispun la iubire, perzîndu-ne 'n împărăţia visurilor azurate de închipuirea noastră 'nfierbîntată.

In sufletele noastre chinuite, floarea iubireĭ se tăinueşte ca 'n căldura umbrită a uneĭ sere delicate şi parfumul eĭ ne ameţeşte, ne turbură simţurile, luminînd cu o glorie de lumină intensă, viaţa atîtor sărmane visurĭ nevinovate.

«Ce mult doresc să maĭ iubesc o dată,
Să simt din noŭ a vieţiĭ primă-vară,
Şi 'n drumul meŭ pustiŭ să maĭ răsară
Ca din poveştĭ o zînă adorată» !

Mi-e dor de iubire, mi-e dor de doĭ ochĭ frumoşĭ, înrouraţĭ, luminoşĭ, în carĭ să-mĭ înseninez sufletul; mĭ-e dor de două buze rumene, fragede, gustoase ca un fruct oprit.

Mĭ-e dor de iubire, dar nu de iubirea fasonată, ofilită, a sufletelor veştede în cari's

rupte coardele sentimentelor puternice ; mĭ-e sete de iubirea înflăcărată, ruptă din para soareluĭ, de iubirea ce 'ncătuşează pe vecie două suflete, făcîndu-le maĭ tarĭ de cît moartea.

Imbătrînim pe nesimţite şi azurul visurilor noastre moare 'n purpura apusuluĭ de tinereţe, după cum sîngele 'mpurpurat al voinicilor căzuţĭ în bătae piere în azurul lacurilor...

S'a răcorit de tot şi matca Seneĭ s'a umplut de cĭaţă, o cĭaţă groasă ce apare 'n bătaia luniĭ ce stă să scapete, ca o uriaşă construcţie fantastică, albă, plutind pe largul apelor înfiorate.

Orologiul bisericiĭ turbură tăcerea 'mpietrită a nopţeĭ, vestind două ceasurĭ.

Am îngheţat stînd la fereastă. Haidem la culcare...

Despărţire

En voiture, s'il vous plaît!*

Un treapăd de călătorĭ grăbițĭ, sărutărĭ de despărțire, urărĭ de drum bun, un fluerat ascuțit, fluturăturĭ de batiste și 'n vreme ce Parisul frămîntă pe bulevardele-ĭ feerice potopul de lume aruncată 'n fierberea vieții, trenul pornește din gara de Est, trece pe podurĭ aruncate peste străzĭ, răsbate prin porțile vechilor fortificațiĭ și s'așterne apoĭ pe goană turbată.

Adio, Paris!

Te las cu bine, iubită, frumoasă, ospitalieră țară franțuzească!

Ca dintr'un vis minunat mi se deslușesc în minte priveliștile fermecătoare ce 'mĭ-aŭ legănat de atîtea orĭ sufletul. Revăd Normandia bogată, voalată 'n albastrul clar al

dimineților de August, cu șoseluțele eĭ albe ce încremenesc în bătaia soareluĭ ca niște panglicuțe strălucitoare; revăd ruinele castelelor medievale prin care urlă vîntul legendelor întunecate, pline de zîngănit de săbiĭ, de zuruit de zale cavalereștĭ.

Revăd aleele parcurilor răcoroase, stropite cu pete de lumină; vilele cochete, tăĭnuite ca niște cuĭburĭ de dragoste; castelele albe ce licăresc prin desișurile întunecate de brădet.

Revăd serile feerice ale Parisuluĭ cu bulevardele luĭ orbitoare de lumină, cu vaporașele ce tae 'n largul Seneĭ brazde de rubine.

Te las cu bine popor francez, popor muncitor, popor vesel, popor cinstit, popor ne 'nfrînt, avant-gardă glorioasă a progresuluĭ!...

Revedere

«Dunăre, Dunăre
«Drum făr' de pulbere
«Şi făr' de făgaş:
«Ce voĭnic mîncaşĭ!»
[Cîntec bătrînesc].

Intors acasă după doĭ anĭ şi jumătate de umblet prin ţărĭ streine, am venit să trăesc cîte-va cĭasurĭ într'un ostrov al Dunăriĭ, şi scriŭ în luntre, la umbra uneĭ sălciĭ bătrîne ce'şĭ scaldă 'n undele apeĭ pletele roşietice ale rădăcinilor.

Ostrovul doarme pe zăpuşala uneĭ amĭezĭ de Cuptor şi sălciile freamătă uşor, îngînîndu-se cu cipciitul apeĭ la malurĭ.

Departe de tot zăresc o pasăre albă ce pare 'n bătaĭa soareluĭ ca un fulg de zăpadă, rătăcitor prin văzduh, ĭar dealurile Dobrogeĭ albăstresc în fund ca o dungă de catifea prinsă 'n poala ceruluĭ nostru

frumos, de care s'ar îndrăgi toţĭ pictoriĭ din lume.

Supt potopul de lumină orbitoare, Dunărea călătoreşte la vale, tremurînd în undele-ĭ neastîmpărate puzderie de pietre nestimate, răsfrînte din para soareluĭ.

Cînd şi cînd cîte-o lĭotcă lipovenească trece 'n josul apeĭ, uşoară ca o umbră, liniştită.

Un pescăruş tae faţa apeĭ într'o săgetătură de aripă, pĭerind apoĭ printre sălciile brumăriĭ ce ning seminţe uşoare, albe ca nişte fire de vată.

In largul Dunăriĭ o barcă albă pare o pasăre de mare aţipită pe luciul de oţel al apeĭ, iar o barză ce se rupe dintr'o salcie ĭa gîrla 'n curmeziş, plutind prin văzduh ca un nor luminos.

Spre răsărit, Brăila joacă 'n oglinda apeĭ cu turnurile eĭ de bisericĭ, cu hornurile eĭ de fabricĭ, cu catargele eĭ de corăbiĭ.

Ce lumină, ce lumină e 'n ţara romînească !

Am pornit la Lacu-Sărat.

Se înserează, şi ţarna de prin prejur e plină de răcoare.

Ah! Unde-ĭ artistul care să prindă pe pînză saŭ în cuvinte tot seninul, toată poezia caldă a unuĭ amurg de vară supt cerul fermecător al ţăriĭ romîneştĭ?

Lipaniĭ dreptĭ aŭ încremenit în liniştea înserăriĭ ca nişte lumînărele de cĭară, ĭar vetrele de «iarbă roşie» stropesc cîmpul cu pete de sînge. Clăile de bucate staŭ unele lîngă altele, ĭar la hotarul vederilor zăreştĭ cîte-un puţ cu cumpănă ce pare o sentinelă pe cîmpul plin cu aurul isvorît dintr'atîtea sudorĭ.

Şi ĭată şi drumeacurile de printre voiurile de loc, drumeacurile pe carĭ curg căruţele 'nvăluite 'n vălul alb al pulberiĭ uşoare.

Ce sfîntă poezie se revarsă 'n coprinsul ţăriĭ romîneştĭ în clipa fermecătoare a amurguluĭ!...

Pe cîmp

Am venit să trăesc la țară, maĭ aproape de Dumnezeŭ, maĭ departe de orașele 'n carĭ s'a 'ncuĭbat maimuțărĭala idioată a uneĭ vĭețĭ străine de sufletul romînesc.

Am venit ĭarășĭ în mijlocul acestuĭ popor «sărac în țară săracă», între aceștĭ țăranĭ muncitorĭ, răbdătorĭ, îngenunchiațĭ de nevoĭ.

Dealurĭ pline de clăĭ de bucate strejuesc matca unuĭ pîrîŭ întortochiat, băut une-orĭ de seceta veriĭ. Livezĭ de fîn se 'ntind pe vale, strălucitoare de romaniță, presărate cu florĭ de cicoare albastre, ca niște pete de cer primăvăratec, limpezit în azurul mărilor fermecate.

În clipele înviorătoare ale dimineţiĭ «mătasea broașteĭ» (semn de ploae la țăraniĭ

noştri) pare pe alocurĭ o urzĭală de fire de argint negrăit de subţire, tors de mîna măĭastră a uneĭ zîne, iar pe firele de iarbă tremură icĭ-colo *apele* diamantine ale unuĭ strop de rouă.

Maĭ peste zi, în cămăşile lor albe, clăditoriĭ de pe şirile de grîŭ par, din depărtare, nişte berze strînse la popas.

Un cîrd de oĭ risipit la păscut într'o coastă de deal pare o adunătură de pĭetre răsărite 'n faţa pămîntuluĭ, ĭar cĭobanul, sprijinit în bîtă, a 'ncremenit maĭ la o parte ca un stîlp de marmoră albă în bătaia luminoasă a soareluĭ.

Ce frumos le stă cĭobanilor noştri cînd măsoară din ochĭ adîncul zărilor, spre a ispiti misterile naturiĭ veşnic frumoasă, veşnic nedeslușită!

Iar cînd plugurile s'aŭ înşirat pe ogoare şi cormenele varsă valurĭ de pămînt roditor, cîte-un băetan pune trişca la gură şi horile 'nfierbîntate, sdupăite, se revarsă 'n lumina limpede a soareluĭ din răscrucĭ, ca o ciripitură pătimaşă a sufletuluĭ romînesc.

Dar clipele 'ntr'adevăr dumnezeeştĭ sînt

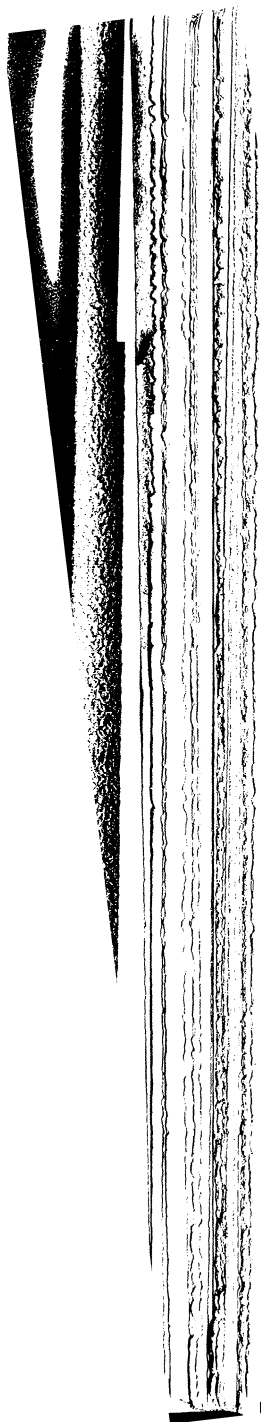
clipele 'nserării. In clipele acestea mi se întîmplă une-orĭ s'aud un chiot de voĭnic, orĭ vre-un cîntec de dor ce rătăceşte pe văĭ ca o rugă prelungă a uneĭ inimĭ arse în para dragosteĭ dintîĭ.

Şi 'ncet-încet umbrele seriĭ se 'ntind, se întind, lumina ce maĭ întîrziase pe mirişti se 'neacă în nelămuritul amurguluĭ, stelele s'aprind pe rînd în liniştea tăriilor cereştĭ, greeriĭ sgomotoşĭ întind zaĭafet în luncă şi satele se 'nvăluĭe 'n pace...

Tîrziŭ, pe drumul tîrguluĭ, trec carele cu poverĭ ce tulbură liniştea nopțiĭ de-un scîrțiit de osiĭ îngînat de țirîiturile greerilor...

SCHIȚE

Poveste

«Es ist eine alte Geschichte,
«Doch bleibt sie immer neu.»
(Heine, Lyrisches Intermezzo, 39).

Ne-am cunoscut într'o seară la un concert și după două săptămînĭ eram prietenĭ bunĭ.

Stam de vorbă cĭasurĭ întregĭ în parcul Montsouris, unde aveam o bancă favorită: supt un platan bătrîn, în fața o vălcea a căreĭ pajiște desmĭerda ochiĭ.

Pe această bancă stam într'o Duminică și ne dăduserăm în vorbă despre iubire.

Pe aleĭ furnicaŭ cetele ce vin să răsufle odată pe săptămînă aerul maĭ curat al parcurilor. Copiĭ drăgălașĭ sburdaŭ cînd și cînd pe dinaintea noastră, bucuroșĭ că trăesc cîte-va cĭasurĭ în acest colțișor de țară strămutat între fabricĭ, la marginea Parisuluĭ.

Un cartier îndepărtat al orașuluĭ mijĭa printre copacĭ, aproape șters, întunecat într'un nor de pulbere.

Soarele cernĭa prin frunzișul platanuluĭ fire de lumină ce tremuraŭ în umbră ca niște pete auriĭ.

— Fiind-că ţiĭ atît de mult să afli micul meŭ roman de iubire, ţi-l voiŭ povesti pe scurt.

Și prietenul meŭ, aprinzîndu-șĭ o ţigară, începu :

«Îmĭ sfîrșisem serviciul militar și venisem la moșie, unde vream să mă odihnesc în timpul vacanţeĭ de vară, spre a 'ncepe 'n toamnă cursurile facultăţiĭ de drept.

Innemerisem în toiul munciĭ: cît vedeaĭ cu ochiĭ, clăile de bucate staŭ presărate pe cîmp ca niște corturĭ arămiĭ, și batoza 'ncepuse a înghiţi snopiĭ de grîŭ, spre a-ĭ preface 'n bilete de bancă. La treĭ zile după sosirea mea, ne-aŭ venit oaspeţĭ: o prietenă de-a mameĭ, d-na Pădureanu și fata eĭ, d-șoara Elena. Veniseră să petreacă o lună la moșia noastră.

Din cele dintîĭ zile 'mĭ era nespus de

dulce 'n apropierea lor. După masă făceam cîte-va ocolurĭ prin grădină: mama la braț cu d-na Pădureanu; eŭ alăturĭ de Elena, la cîțĭ-va pașĭ înnaintea lor.

O sfială dulce plutĭa 'ntre noĭ, convorbirile noastre murĭaŭ repede și cînd le reîncepeam, un surîs iĭ înflorĭa în colțul buzelor și ochiĭ eĭ rîdeaŭ ca aĭ unuĭ copil nebunatec.

'Mĭ-aduc aminte cum îmĭ tremura glasul, cînd am rugat'o întîĭa-oară să'mĭ ia brațul. Mergeam tăcuțĭ, fără să ne privim, par'că ne-am fi temut să nu ne ghicim gîndurile ce ne jucaŭ în ochĭ.

In grădină era o răcoare parfumată și din luncă venĭa pîn' la noĭ glasul fetelor ce cîntaŭ la strînsul fînuluĭ. Cîte-o păsărică fîlfiia din pom în pom. Mi se părea că plutesc.

Iĭ simțĭam onduiarea trupuluĭ în ritmul mersuluĭ și observam pe furiș o șuviță sburdalnică de păr blond ce se ivise de sub bordul lat al păläriei de pae, fluturîndu-ĭ pe frunte ca o desmĭerdare și făcînd'o să închidă ochiĭ ca 'ntr'o ațipire plăcută.

In urma noastră mamele veniaŭ domol, oprindu-se, din timp în timp, în toiul vorbeĭ.

Cînd am sfîrşit plimbarea, ĭ-am strîns încetinel mîna şi privind'o 'n ochĭ, ĭ-am şoptit :

— La revedere!

O rumeneală 'ncîntătoare i-a îmbujorat obrajiĭ şi două puncte luminoase tremuraŭ în albastru senin al ochilor eĭ :

— La revedere!

Am plecat pe moşie.

Îmĭ simţĭam sîngele ferbîndu'mĭ în vine şi 'n sufletul meŭ era o mare de senin primăvăratec. Ceva nespus de dulce se furişa'n fiinţa mea, legănînd'o 'ntr'un cîntec fermecător.

Aş fi vrut să alerg, să cînt, să rîd, să plîng. Sufletul meŭ însetat de iubire se deschidea ca un mugure la desmierdarea caldă a soareluĭ şi sentimentul acesta adînc, puternic, îl răscolia cum răscoleşte vîntul apele măriĭ.

Făptura Eleniĭ îmĭ flutura 'naintea ochilor surîzătoare, ispititoare, uşoară ca un vis.

În luncă fetele aprindeaŭ văzduhul de

cîntece, zorind la 'ntorsul fînuluĭ, iar spre sfinţit soarele se pregătea să sărute pămîntul...

O săptămînă am dus'o numaĭ aşa, ca un om ce nu-şĭ poate ordona gîndurile, aproape beat.

Maĭ eraŭ zece zile păn' la plecarea lor.

Mă sculasem de dimineaţă şi mă plimbam în grădină. Soarele 'nneca pămîntul în lumină şi 'n tot coprinsul plutea un miros de trandafirĭ. Marginea umbreĭ ziduluĭ se desluşĭa lămurită, dreaptă, par'că ar fi fost tăiată cu cuţitul.

Mi s'a părut că aud deschizîndu-se de odată poarta grădiniĭ.

Mă uit: Elena.

Mă ascund repede după un tufiş şi rup cîţĭ-va trandafirĭ.

Venia încetinel pe aleia din mijlocul grădiniĭ, şi 'n fiinţa eĭ se simţea un aer de fericire.

La piept îşĭ prinsese un trandafir şi, din cînd în cînd, îşĭ aranja la tîmple cîte-o şuviţă îndărătnică.

Privirile eĭ eraŭ pierdute 'nainte.

Cînd s'a apropiat de mine, i-am aruncat în cale un trandafir. A rămas împietrită 'n loc, ca deşteptată brusc, şi pe faţa eĭ murĭa un zîmbet ca acel al copiilor micĭ, cînd trec din rîs în plîns. M'am arătat de-odată, aruncîndu-ĭ la piept trandafiriĭ ce maĭ aveam în mînă.

Un ţipăt uşor i s'a oprit pe buze şi numaĭ pleoapele-ĭ tremuraŭ ca nişte aripĭ de fluture 'n preajma uneĭ luminĭ:

— Cum m'aĭ speriat!

Par'că m'ar fi furat valurile uneĭ ape ce se revarsă. M'am prăbuşit la picioarele eĭ.

N'am fost nicĭ odată pierdut ca 'n momentele acelea.

Aş fi vrut să rămîn încremenit, să'mĭ îngrop capu 'n poalele rochiĭ, să-ĭ sărut pantofiĭ, să plîng la picioarele eĭ sentimentul de adorare profundă ce'mĭ înneca sufletul. Îĭ simţeam tremurul nervos al trupuluĭ....

Nu ştiŭ cît i-am stat la picioare, dar cînd m'am ridicat, faţa eĭ era iluminată şi ochiĭ îĭ străluciaŭ, mă ardeaŭ pănă 'n adîncul sufletuluĭ.

Mi-a năvălit atuncĭ tot sîngele la cap: îl auziam fierbîndu-mĭ în tîmple şi vîjîindu-mĭ prin urechĭ. In minutul acela m'a apucat o poftă sălbatecă de a-ĭ potopi ființa 'n sărutărĭ, de a o topi la piept în încleştarea pătimaş' a brațelor. I-am răsturnat capul pe brațul stîng şi i-am acoperit cu sărutărĭ gura, obrajiĭ, ochiĭ, părul. Mi se sbătea 'n brațe ca o pasăre speriată, acoperindu-şĭ fața cu mînile, aprinsă ca o văpae, şi tremurătoare ca frunza plopuluĭ. Mĭ-a fulgerat apoĭ prin minte toată brutalitatea purtăriĭ mele şi am început a-ĭ săruta mîinile, murmurînd între două sărutărĭ:

— Iartă-mă, iartă-mă!

Petalele trandafiruluĭ din piept, rupte 'n strînsoarea desmierdăriĭ, picuraŭ pe nisip, însîngerîndu-l.

In jurul nostru linişte ca 'n vrăjile basmelor şi din spre luncă adia un miros îmbătător de fîn cosit. Grădina visa 'n umbra prelungă a copacilor.

S'a uitat la mine lung, şi 'n ochiĭ eĭ dormĭaŭ visurĭ de iubire. S'a smuls apoĭ din mîinile mele şi a fugit spre poartă în-

tr'un foşnet de rochiĭ ce semăna cu fîlfîitul unor aripĭ...

*
* *

Trecuseră şase lunĭ dela despărţirea noastră.

Eram pe Calea Victorieĭ, în faţa Teatruluĭ Naţional, cînd mă pomenesc cu un coleg întors din vacanţa Crăciunuluĭ, petrecută la Iaşĭ.

— Complimente de la d-şoara Pădureanu. Eĭ, ştiĭ : s'a logodit cu un locotenent de roşiorĭ... Salve!

Par'că mi-ar fi dat cine-va o lovitură mişelească.

Imĭ venĭa să alerg după el, să-l scutur de gulerul haineĭ, să-ĭ arunc în faţă o obrăznicie.

Pe stradă lumea forfotĭa 'n toate părţile şi trăsurile treceaŭ în goana cailor cu un huruit înfundat, ce-mĭ răspundea 'n cap. Imĭ juca 'naintea ochilor o figură de ofiţer spilcuit, maimuţărit, cu surîs studiat la oglindă, cu sfîrcul mustăţeĭ arcuit ca un cioc de papagal.

M'am oprit într'un colţ de stradă, pe înserate, în bătaia rece a crivăţuluĭ.

Pe lîngă mine zoriaŭ oamenĭ şi femeĭ şi mi se părea că fie-care 'mĭ-aruncă din fugă un zîmbet răutăcios. Mă uitam în neştire înaintea mea, dar vederile mi se 'mpăienjeniseră de lacrămĭ. Aşa trebue să fie un om care, întorcîndu-se dintr'o călătorie îndepărtată, află la gară că-ĭ arde casa.

Cît aş fi dat atuncĭ să fi putut şterge amintirea momentelor petrecute cu ea 'n fundul grădiniĭ noastre de la ţară!

Mi se părea că sufletul meŭ e sdrobit, nimicit, întocmaĭ ca o floare ce se desprinde de la pieptul uneĭ fete într'o sală de bal, spre a fi călcată, strivită 'n picioarele perechilor fericite...

Acum, cînd mă gîndesc la această parte a vieţiĭ mele, am sensaţia de uşurare a unuĭ om ce a isbutit să scape dintr'un torent, pînă a nu ajunge în vre-o vîltoare».

In fața Opanezuluĭ

Tată, maĭ povestește-ne ceva din vremea răsboiuluĭ. Știĭ tu: cînd cu adăposturile din fața Opanezuluĭ.

— Heĭ, bată-vă norocul de copiĭ, apoĭ nu v'am tot povestit?

— Nu face nimic, tată. Maĭ istorisește odată, că uite: stăm smirna să te ascultăm.

Și după ce dădu pe gît ultima înghițitură de cafea, colonelul D.... începu:

«Cînd ne-a venit și nouă rîndul să pornim la răsboiŭ, eram locotenent în reg. 4 de artilerie din Roman.

Doamne, Doamne, ce jălanie prin satele din spre Dunăre, pe unde curgeaŭ oștirile noastre spre Bulgaria!

Lume după lume se ținea pe de marginea oștilor; țăranĭ și țărance daŭ de băut

în răstimpurĭ soldaților și florile curgeaŭ, plouaŭ pe noĭ, murind sub picioarele noastre în pulberea drumuluĭ mare. Și'n tactul muzicilor ce nu maĭ conteniaŭ, voĭnicii noștri, furațĭ de marșurile fanfarelor, mergeaŭ sub steagurile fîlfîitoare «să se spurce la sînge».

Am trecut Dunărea în ziua de Sf. Ilie și abia sosisem în satul Kalisovatz, cînd am primit ordin să mă despart cu secția mea de baterie și să plec la Riben, un sat ascuns într'o vîlcea care da 'n matca Viduluĭ, adăpostit la miază-noapte și la miază-zi de două dealurĭ. Pe dealul dinspre miază-zi eraŭ cîte-va escadroane risipite 'n avantposturĭ sub comanda maioruluĭ T....; pe dealul dinspre miază-noapte am ridicat eŭ cu batalionul de dorobanțĭ al maioruluĭ G... reduta Griben.

Opanezul era spre miază-zi, pe un gurguiŭ de deal, dar pănă la această întărire vrăjmașă trebuia să urcĭ două dealurĭ tăiate de o vale 'n care era satul Kaciamunica.

La dreapta noastră era apa Viduluĭ; și cam la stînga 'n fund: Plevna, Bucovul; iar dincolo de ele, armatele ruseștĭ.

La cîte-va zile după sosirea mea la Riben, mă pomenesc cu căpitanul B... — comandantul bateriei călărețe din care făceam parte — venind cu cele-l'alte două secții. Era vorba să atacăm demonstrativ fortificațiile Opanezuluĭ, pentru a atrage în această parte grosul trupelor turceștĭ din Plevna, înlesnind ast-fel atacul decisiv al acesteĭ din urmă posițiĭ și surprinderea pe la spate, învăluirea trupelor vrăjmașe amăgite spre Opanez.

Și iată că 'n aceeașĭ zi primesc — pe la orele cincĭ după amiazĭ — ordin să pornesc și să aleg pe dealul cel maĭ apropiat de Opanez o posiție pentru șase bateriĭ și să ridic, cu ajutorul unuĭ batalion de vînătorĭ ce mi se va pune la disposiție, adăposturĭ pentru cele 36 de tunurĭ ce vor sosi noaptea.

Am încălecat pe *Derviș*, am urcat dealul din fața Ribenuluĭ, am trecut printre avantposturile de cavalerie de pe culmea aceluĭ deal și am coborît apoĭ în vale, trecînd prin satul Kaciamunica, părăsit de locuitorĭ.

O adunătură de case cu ușile zăvorite,

cu ulițe pustiĭ pe carĭ doarme pulberea veriĭ.

Numaĭ la o casă din marginea satuluĭ o pisică miorlăia plîngătoare, rîcîind cu labele la ușă și strecurîndu-se pe după casă, imediat ce m'a simțit. Și era atîta jale în acest bocet de pisică flămîndă, părăsită, perdută 'ntr'un sat pustiŭ în care tăcerea se lasă tot maĭ grea, tot maĭ apăsătoare pe suflet! Am urcat cel-lalt deal, până ce am zărit forturile Opanezuluĭ, am ales poziția cea maĭ potrivită și m'am ascuns într'un tufiș, așteptînd sosirea vînătorilor.

Vedeam Turcĭ furișîndu-se din forturĭ spre o prisacă din vale, furînd fagurĭ de miere, răsturnînd stupiĭ, fugind apoĭ carĭ în forturĭ, carĭ spre satul Bivolar, unde-ĭ zărĭam îndrăgostindu-se cu Bulgăroaice.

Vînătoriĭ sosesc în acest timp și pun inimoșĭ mîna pe casmale.

După treĭ cĭasurĭ de muncă, adăposturile aŭ fost gata și batalionul vînătorilor a plecat, lăsîndu-mă singur în așteptarea tunurilor și trupelor de infanterie ce trebuiaŭ să ocupe dealul.

Se înnoptase de mult şi trecuĭ într'un tufiş, trăgînd calul după mine.

Pănă 'n Opanez — în linie dreaptă — nu era maĭ mult de treĭ kilometri.

Pe coasta dealuluĭ unde mă aflam, eraŭ bostănăriĭ şi luna ce răsărise de vreme arginta rotunjimile pepenilor înrouraţĭ.

Stam nemişcat şi puneam din cînd în cînd urechia la pămînt, ascultînd linişţea împietrită ce 'nvăluia împrejurimile. Nu pot zice că 'mĭ era frică, de oare-ce mă aşteptam dintr'un moment într'altul să auz huruitul înăbuşit al bateriilor şi să văz mijind dorobanţiĭ noştri.

Totuşĭ, singurătatea neţărmurită a loculuĭ îngreuia avan mersul timpuluĭ şi, de la o vreme, mă surprindeam în faţa uneĭ întrebărĭ ce-mĭ încurca judecata :

— Dar dacă pănă a nu sosi aĭ noştri, daŭ ochĭ cu vre-o patrulă turcească?!

Şi atuncĭ, instinctiv, îmĭ pipăiam revolverul şi mă uĭtam la *Derviş*.

Am stat aşa, în tufiş, pănă la miezul nopţiĭ, îndepărtînd cu băgare de seamă cren-

gile ce 'mĭ ascundeaŭ vederea și privind, din cînd în cînd, spre Opanez.

Și de-odată aud dinspre Bivolar țipete și bocete ca de îngropăciune, înfiorînd tăcerea feruluĭ nopțiĭ. Apoĭ țipetele se întețesc, sgomotul crește și în minutul următor cîte-va case trosnesc în flacărĭ.

Ingemînîndu-se 'n zorul lor de a sbucni în văzduh, limbile de flăcărĭ îșĭ tremuraŭ prin ferestre para lor roșietică, se întindeaŭ prin podul caselor și răsărĭaŭ apoĭ prin coperiș, mlădiindu-se 'n vîrtejul arderiĭ, aci scurtîndu-se, aci învolborîndu-se pe deasupra satuluĭ și presărînd scînteĭ ce sburaŭ ca niște licuricĭ roșiĭ.

Pe după palele de foc luna părea verde, învăluită într'o lumină neobișnuită ce uimĭa ochiul, iar la lumina lor zărĭam Turcĭ alergînd pe ulițĭ, pĭerind prin case, ștergîndu-se în umbră cu brațele încărcate de pradă.

Și cînd mĭ-arunc ochiĭ spre bostănăriĭ, ce să vezĭ?! La cincĭ-zecĭ de pașĭ de mine, Turciĭ prădaŭ pepeniĭ și bostaniĭ.

In momentul cînd i-am zărit, nu știŭ de am avut vre-un gînd limpede 'n cap ; după

cîte-va clipite numaĭ am simţit inima zvîcnind nebună ’n coşul pieptuluĭ şi îngreuiarea tîmplelor de sîngele svîrlit de ea cu putere.

Mĭ-am scos revolverul din toc, strîngîndu-ĭ straşnic mînerul, şi ’n clipa aceea un gînd mi-a răsărit în creer, cu o luciditate spăimîntătoare:

— Dacă *Derviş* nechĭază, sînt perdut!

M’am apropiat de cal şi am început a’l mîngîia pe ochĭ ca pe-un frate de cruce, şoptindu-ĭ nu maĭ ţiŭ minte ce, ştergîndu-ĭ fruntea, sărutîndu-ĭ coama, rugîndu-mă ca la D-zeŭ.

Toată viaţa mea se concentrase în acest act ce cumpănĭa în el zilele unuĭ om.

Fugarul îşĭ ciulĭa nervos urechile, întorcea capul de unde venĭa sgomotul şi se uita la mine cu ochiĭ luĭ de dobitoc înţelept şi duios — aĭ fi zis că pricepe şi el apropierea morţiĭ, acest fîlfîit de aripă nevăzută pe care ’l simţim nu cu urechia, ci cu alt simţ maĭ subtil, maĭ delicat ca cea maĭ fină ureche.

Şi în tufişul în care ne ascunseserăm, eŭ

și *Derviș* stam nemișcațĭ, încremenițĭ, — două trupurĭ înfiorate de acelaș fior, două suflete în pragul peiriĭ, înțelegîndu-se în limba negrăită a momentelor pline de misterul morțiĭ.

Am stat așa, plutind între viață și moarte păn' la $2^1/_2$ noaptea, cînd patrulele turceștĭ s'aŭ retras spre forturĭ.

Am eșit atuncĭ din tufiș, m'am uitat cu băgare de seamă prin prejur, am încălecat pe cal și ĭ-am coprins coama cu amîndouă mîinile, lungindu-i-mă pe greabăn.

Ajuns în Kaciamunica, am răsuflat puțin, am tras urechile caluluĭ, i-am șters ochiĭ, l'am adăpat și am început a urca dealul pe a căreĭ culme eraŭ avant-posturile de cavalerie. Pe la jumătatea coasteĭ, auz un glonț șuerîndu-mĭ pe la ureche și, maĭ în acelaș timp, o bubuitură de pușcă. Am crezut dintru'ntîĭ că vre-o santinelă a tras foc, năzărindu-i-se vre-o arătare 'n vale, dar, pocnetele de pușcă îndesindu-se și gloanțele sbîrniind numaĭ pe lîngă mine, am văzut că în mine trag soldațiĭ noștri.

Am oprit calu 'n loc și am strigat cît am putut:

— Nu trage sentinelă. Sînt Romîn... Locotenentul D...

Vocea mea fu acoperită de două focurĭ.

Ce să fac?

Să fi urcat înainte, eram ucis.

Am legat calul de un copac, la umbră, și am început a mă tîrî pe pîntece. Pe deasupra mea sbura cînd și cînd cîte-un glonț și călutul părăsit necheza de-mĭ rupea inima. In nechezatul luĭ era o mustrare, mustrarea tovarășuluĭ ce te-a scăpat de moarte și pe care tu-l părăseștĭ, orbit de egoism brutal, stăpînit de gîndul de a te salva pe tine maĭ întîĭ.

Inaintam cu greŭ, căcĭ pajiștea era udă de rouă. Mi s'a părut că aud sgomot de vocĭ și zîngănirĭ de săbiĭ și, după cît-va timp, o voce prelungă, înfiorătoare, sparge tăcerea nopțeĭ:

— Cineee-ĭ?

— Ofițer romîn.

O patrulă coboară pănă la mine, mă recunoaște, vine cu mine pănă unde-mĭ legasem calul și intru în lagărul romînesc.

Atacul demonstrativ fusese revocat și eŭ fusesem uitat.

Mi se părea că viŭ dintr'o călătorie îndepărtată care-mĭ sdrobise mădularele și încordările chinuitoare prin care trecusem în noaptea ceea s'aŭ topit curînd în somnul adînc ce m'a trîntit în cort, îmbrăcat, echipat în ținută de campanie»...

Fugariĭ

La Paştĭ. — Ninsoare de florĭ pe cireşĭ. Satul cu căsuţele luĭ văruite de curînd are ceva din drăgălăşia uneĭ fete marĭ ce 'şĭ aşteaptă peţitoriĭ.

Rîde cîmpu 'ntreg sub desmĭerdarea soareluĭ, ĭar cĭocîrliile, ameţite de seninul înnălţimilor, ciripesc visurĭ de tinereţe.

Pădurea chĭamă 'n freamăt lăutariĭ eĭ primăvărateci, ĭar prin umbra călduţă a tufişurilor viorelele, fermecate de ispita soareluĭ, surîd cum surîde întîĭul vis de ĭubire în inima uneĭ fecĭoare.

Prinşĭ pe după gît, flăcăiĭ joacă brîul mare 'n bătătura crîşmeĭ, frămîntînd pămîntu 'ntr'o tropăitură soră cu ritmul cobzeĭ; ĭar fetele, strînse maĭ la o parte ca un roiŭ de albine, îşĭ spun nimicurĭ drăgălaşe,

rîzînd pe înfundate. Cămăşile lor de borangic, înecate 'n fluturĭ, prind razele din soare, le frîng în loc şi le mărită 'ntr'o strălucire ce-ţĭ ĭa ochiĭ.

Sub nucul bătrîn ce strejueşte hora, un flăcăŭ şi-o fată îşĭ fac de vorbă cu o batistă tivită cu un fir de mărgele albe ca spuma lapteluĭ.

*
* *

La Rusaliĭ. — Grădinile răsuflă mirezme îmbătătoare, casele sunt împodobite cu pelin. Pomiĭ tremură, cînd şi cînd, înfioraţĭ de o adiere uşoară ca o desmĭerdare. Şi numaĭ stelele — ochiĭ de aur aĭ nopţiĭ — veghiază asupra sufletelor.

O arătare de tinereţe se furişează 'ntr'o grădină din marginea satuluĭ, ĭar din şanţul grădiniĭ răsare un trup de voinĭc.

— Haĭde!

...Aŭ eşit în cîmp printre voiurile de grîŭ.

Supt o muchĭe de mal un cal înşăuat şi un voĭnic.

— Noroc să vă dea Dumnezeŭ, vere!

— Amin, vericule!

S'a aruncat flăcăul în şa, prinzînd în braţe podoaba vieţiĭ luĭ întregĭ.

Părtaşul hoţieĭ s'a băgat afund, cît te-aĭ şterge la un ochiŭ.

— Hi, murguleţ!

Căluţul săgetat duşmăneşte 'şĭ-a fluturat coama şi a pornit furtunatec, spulberînd pulberea drumuluĭ şi învîrtejind gură de vînt răcoritor pe lîngă urechile fugarilor...

Louisette

«Of hate comes death; but of the innocent love, even in death, springs life that wears the laurel crown.»

(H. MORLEY).

In Franța fie-ce comună, fie-ce cătun prăsnuesc un sfînt saŭ o sfîntă oare-care din calendar şi, cu prilejul acesta, locuitoriĭ închină cîte un pahar maĭ mult pentru slăvirea zeuluĭ Bachus, iar tineretul se prinde 'n brațe şi joacă pănă 'n răvărsatul zorilor.

S'aŭ îndrăgostit la o sărbătoare de acestea.

— Domnişoara joacă?

— Da, domnule!

O fetiță de 16 anĭ, supțiratecă, oacheşă, cu treĭ garofițe prinse 'n păr şi c'o crenguță de liliac la pĭept — ea însăşĭ o floare

superbă, deschisă 'n splendoarea uneĭ dimineţĭ de Maĭ.

I-a petrecut braţul pe după talie, furînd'o în plutirea legănată a unuĭ vals, simţind-o cum curge 'n ritmul joculuĭ, uşoară ca un fulg de zăpadă, învolburîndu-şĭ la fie-ce ocol rochia-ĭ albă ce trăda în cuta graţioasă a uneĭ mlădierĭ tot farmecul indescriptibil al uneĭ mişcărĭ femenine.

Şi din seara aceea o scăpărare de tinereţe le-a aprins sufletele, o adiere de fericire le flutura la căpătîĭ, adormindu-ĭ pe un strat de trandafir, înseninîndu-le visurile.

Din seara aceea copila'şĭ prindea cîte-o floare 'n cosiţă, căcĭ floarea poate e cel maĭ frumos simbol al iubiriĭ, un leagăn de petale fragede şi mătăsoase, inăuntrul cărora se armonisează, se topesc două sexe pentru zămislirea unuĭ rod...

Ştiŭ eŭ un tufiş de liliac care v'ar putea povesti multe despre această dragoste, dar astăzĭ tufişul e părăsit, căcĭ voinicul e dus la oaste de maĭ bine de doĭ anĭ de zile şi fata nu maĭ cîntă, ca altă dată, şi nu'şĭ maĭ prinde florĭ în cosiţă, ci stă perdută

pe gînduri în fie-care seară, întrebînd stelele, șoptind vorbe de dor vîntuluĭ drumeț, adormind mîngîĭată de o nădejde ce nu se deslipește de căpătîiul eĭ : «mîine, mîine, trebue să'mĭ vie o scrisoare de la el.»

*
* *

In capul gol, sprijinită de balustrada scăriĭ din dosul caseĭ, Louisette îșĭ strejuește cu podul palmeĭ privirea ce străbate întinsul legănat al semănăturilor printre carĭ se deslușește un brîŭ de drumeac ce se perde în fund, în mirajul razelor.

Și de-odată inima începe a-ĭ svîcni în pĭept : factorul.

Intr'o bluză albastră ce-ĭ cade pîn' la genunchĭ, în cap c'o pălărie de pae pe a căreĭ panglică stă scris «Posta», moș Robert, factorul a treĭ sate, înaintează prin pulberea drumuluĭ, săltîndu'șĭ din cînd în cînd pe umăr gĭanta plină de scrisorĭ — hîrtiuțe în carĭ punem ceva din sufletele noastre și carĭ sboară apoĭ în cele patru vînturĭ, împrăștiind în inimĭ seninul bucuriilor nețărmurite saŭ tristeța perderilor dureroase...

— Am ceva, moş Robert?

— Aĭ, domnişoaro; aĭ, porumbiţo... O scrisorică de la voinicul ce se topeşte de dragul dumitale.

Şi moş Robert, glumeţ ca 'n tot-d'auna, clipeşte şiret din ochĭ, îşĭ trece mîneca bluzeĭ peste fruntea-ĭ brobonată de sudoare şi scotoceşte 'n gĭantă.

— Mulţumesc, moş Robert!

Iar fata fuge 'ntr'un suflet acasă, se furişează 'n odae şi, tremurînd ca 'n scuturătura frigurilor, deschide — sărutîndu-l cu drag — plicul ce-ĭ aduce vestea atît de mult dorită:

Dulcea mea Isette,

Nu ţi-am scris cam de mult, căcĭ am tot aşteptat să-ţĭ trimit o ştire 'mbucurătoare: de azĭ înnainte Henry al tăŭ e sergent în regimentul 2 de geniŭ, secţia minelor.

Cu cîtă bucurie aş fi vrut să sbor spre tine şi cu cîtă nerăbdare înumăr zilele pînă la permisia ce mi se va da de Rusaliĭ!

Veşnic mă gîndesc la Isette a mea şi 'n fie-care seară îĭ trimet sărutarea care s'o adoarmă fericită. M'am gîndit, dulcea mea rîndunică, să ne

logodim cînd voĭ veni în permisie şi de sigur părinţiĭ noştri nu vor face nicĭ o împotrivire.

... Sînt nevoit să 'ncheĭ scrisoarea, căcĭ cornistul sună «eşirea la cîmp» *şi nu mă rabdă inima să aştept până diseară.*

Sărut cu drag ochiĭ tăĭ frumoşĭ şi te strîng la piept cu dor, comoara mea nepreţuită...

Henry.

Ca pe cărbunĭ aprinşĭ a stat copila până la cină, pipăind din cînd în cînd, pe furiş, scrisoarea ascunsă 'n sîn, scrisoarea ce-ĭ zăpăcĭa capul şi-ĭ ardea pieptul.

Dar cînd bătrîniĭ sorbeaŭ cafeaua lor obişnuită, ea s'a strecurat ca o pisică 'n fundul grădiniĭ şi ochiĭ eĭ înrouraţĭ în lacrimĭ de fericire fugĭaŭ din noŭ pe rîndurile iubituluĭ înstreinat...

Prin copacĭ păsările aţipeaŭ în primul somn de cu seară şi brazdele de fîn cosit îmbălsămaŭ văzduhul, iar lanurile de grîŭ încremeniseră în farmecul seriĭ, ca o apă de smarald închegată, ca în basme, de vre-o vrăjitoare.

Şi fata nu maĭ ştia pe ce lume trăeşte.

Intr'un castan gîngura o pereche de po-

rumbeĭ şi 'n luncă se întinsese zaiafet de greerĭ sgomotoşĭ, iar peste sat plutĭa armonia serilor frumoase de Maiŭ ce turbură sufletele.

... Şi 'ntr'un tîrziŭ, s'a rupt din vraja ce-ĭ aromise ființa şi — pornind spre casă — a trimis cu amîndouă mîinile un sărut dornic pe aripa umedă a Amurguluĭ, încărcat de mirezmele cîmpuluĭ : — Oh ! Henry ! Henry ! Dulcele meŭ Henry !

*
* *

Cînd joc cu iubitul la balul din sat
Rămîn toțĭ flăcăiĭ cu ochiĭ la noĭ,
Iar fetele strînse în colț, ca un roĭ,
Şoptesc între ele şi 'n ciudă se sbat,
Cînd prinşĭ brațe'n brațe, frumoşĭ amîndoĭ,
Plutim ca 'n poveste la balul din sat.

Era un cîntec împletit din dor şi Louisette îl fredona învîrtindu-se prin casă ca o albină, deretecînd, scuturînd, aşezînd fie-ce lucru la locul luĭ, mutînd o cadră ce nu i se părea bine aşezată, udînd o glastră 'n care se deschidea o floare delicată ca un suflet de fecioară neprihănită, trepădînd din casă la fîntînă şi 'ndărăt, zorită să facă

toată casa ca oglinda, căcĭ până la Rusaliĭ maĭ eraŭ două zile.

Şi fetiţa robotĭa harnică, sprintenă, veselă ca 'n ajunul uneĭ zile marĭ în care ajungem la răspîntia vieţiĭ, în care farmecul visurilor ce ne leagănă tinereţea capătă o nuanţă de fericire intensă...

...Cînd joc cu iubitul la balul din sat
Rămîn toţĭ flăcăiĭ cu ochiĭ la noĭ
Şi fetele...

— Louisette !

— Ce-ĭ, mamă ?

— Ia vino puţin încoace... Vezĭ, fata mea, ce maĭ spune jurnalul, că n'am ochelariĭ la mine.

Un titlu mare peste pagina 'ntîia i-a atras atenţia şi copila s'a îngălbenit de-o-dată la faţă, ca şi cum inima i s'ar fi golit subit de sînge, fulgerată de una din acele presimţirĭ de nenorocire care ne surprind fără să ştim cum, paralizîndu-ne graiul, suspendînd pentru o fracţiune de secundă funcţionarea mecanismuluĭ delicat şi complicat al fiinţeĭ noastre.

— Da' ce-aĭ, Louisette ?

Petrecînd cu ochiĭ titlul fie-căruĭ articol, copila întorcea paginile gazeteĭ, înfrigurată, sguduită din tălpĭ în creştet de-un fior ce-ĭ aluneca de-a lungul spinăriĭ, îngheţînd-o.

Şi după cîte-va clipite şi-a pironit privirea într'un loc al jurnaluluĭ, mîncînd din ochĭ rîndurile aruncate din fugă la «*Ultima oră*», în toată brutalitatea unuĭ fapt divers, ecoŭ al hazarduluĭ crud care nu cunoaşte legĭ:

«*Nenorocirea din V...* — O echipă de 10 soldaţĭ din regimentul 2 de geniŭ cu garnizoana în V... prepara erĭ o mină în poligonul de experienţe afectat aceluĭ regiment. Lucrările terminate, oameniĭ se îndreptaŭ spre cazarmă. Dar n'apucaseră a face zece paşĭ, cînd o formidală explozie detună în locul unde era mina. Treĭ soldaţĭ şi sergentul ce-ĭ comanda aŭ fost culcaţĭ la pămînt. Restul soldaţilor a fugit să dea de ştire ofiţerilor. Ajutoarele trimise 'n grabă aŭ transportat în trăsura de ambulanţă pe ceĭ patru oamenĭ, mutilaţĭ în mod oribil. Soldatul Charles Meunier a murit pe drum. Starea celor l'alţĭ e cît se poate de gravă.

S'a ordonat o anchetă spre a se constata cauzele acesteĭ nenorocirĭ.

Vom reveni mîĭne cu amănunte culese la faţa locululĭ».

Iar maĭ jos, în treĭ rîndurĭ tipărite cu litere groase: «Ni se telegrafiază în ultimul moment că sergentul Henry Savard, rănit la explosia mineĭ din poligonul reg. 2 de geniŭ din V.., a expirat în durerĭ îngrozitoare».

Un ţipăt înfiorător i-a isbucnit din piept, un ţipăt ascuţit în care piere un suflet, — şi copila s'a prăbuşit la pămînt, mototolind în mînuţa-ĭ frumoasă jurnalul care-a logodit'o, prin moarte, cu Henry al eĭ...

Şargul

Ne dăduserăm în vorbă despre caĭ.

— Heĭ, măĭ băeţĭ, să vă spun şi eŭ ceva despre Şargu' meŭ, oftă Calomfir, cel maĭ voinic şi cel maĭ curagios dintre noĭ.

«Il luasem de la un ţigan — cam hoţ de caĭ de felul luĭ — şi'ĭ pusesem numele Şargu'.

Cînd aveam nevoe să mă reped undeva, puneam şaua pe el şi fulgeram în trap întins prin noaptea cea maĭ întunecoasă, iar cînd se zoria de ziuă, eram în curte şi 'mĭ sculam argăţimea:

— Sus, băeţĭ, c'a intrat alba 'n sat!

Intr'o Sîmbătă seara (ţiŭ minte ca acum) pornesc tot aşa cu Şargu' meŭ sprintenel, să'mĭ tocmesc lume pentru maşinile de treerat.

Se cam svonise ’n sat că es hoţiĭ la drumul mare şi jefuesc pe cîţĭ îĭ întîlnesc, dar, cum era lună, nu prea credeam să daŭ ochĭ cu asemenea prietenĭ.

Mergeam în trap obişnuit şi ’mĭ răcorĭam sufletul în splendoarea uneĭ nopţĭ de August. Luceafărul de seară licărĭa ’n seninul nopţiĭ, luptînd în marea de argint topit ce se revărsa din lună, iar rariţele abia se săltaŭ în pragul răsărituluĭ.

În dreapta, dealurĭ pline de holde se revărsaŭ ca nişte uriaşe valurĭ de pămînt, iar în stînga pădurea visa pe coasta dealuluĭ a căruĭ creastă se desluşĭa lămurită, uşoară, fină ca o dantelă măiastră.

Din cînd în cînd treceam pe lîngă lanurĭ de porumb. Umbrele ciocanilor se ’ndoiaŭ pe muşuroae ca nişte şerpĭ întunecaţĭ, iar frunzele uscate de seceta veriĭ fîşîiaŭ din timp în timp, sunînd în liniştea nopţiĭ ca o stingere de fanfară îndepărtată.

Lăsasem frîul slobod, spre a’mĭ răsuci o ţigară şi n’apucasem a mĭ-o aprinde, cînd văd pe Şargu’ meŭ cĭulindu’şĭ urechile şi sforăind.

Cînd mi-arunc ochiĭ 'nainte, ce să văz? La zece paşĭ de mine treĭ găliganĭ călărĭ răsăriseră din porumb şi'mĭ aţineaŭ calea:

— Stăĭ, boerule!

In momentele acelea aş fi vrut să mă salt cu Şargu 'n sus şi să cad apoĭ peste eĭ, luîndu-ĭ în copitele caluluĭ, făcîndu-ĭ una cu pămîntul.

Ţiŭ minte că nicĭ o clipă nu 'mĭ-a trecut prin cap că viaţa mea e 'n primejdie. Tot sîngele 'mĭ năvălise la cap şi gîndul meŭ era la cal: nu'l daŭ pe Şargu' nicĭ mort!

Mi-am scos revolverul din toc şi i-am tras cocoşul:

— De nu vă daţĭ în lăturĭ, vă 'mpuşc ca pe cîinĭ.

— Heheĭ! S'a 'nfuriat boerul nostru. Ia staĭ puţin, boerule, să te isbesc un'ţĭ-a pus popa miru'.

Şi unul din eĭ înaintează spre mine cu ciomagul ridicat; ceĭ l'alţĭ daŭ să mă 'nconjoare. Am tras două focurĭ de revolver şi am înfipt pinteniĭ 'n deşerturile caluluĭ:

— Hi, Şargule!

Căluţu-a pus capu 'n piept şi răsuflînd

pe nărĭ ca o scorpie furioasă, s'a repezit ca o furtună.

— Pe el, măĭ!

Atît am auzit, căcĭ Şargu' s'aşternuse drumuluĭ ca un balaur înfuriat. In momentele acelea simţĭam că toată viaţa mea e cumpănită şi numaĭ Şargu' mĭ-o poate scăpa. Simţĭam că crescusem pe cal, eram una cu el, trupul meŭ îmbucat cu al luĭ, formînd o singură masă de muşchĭ încordaţĭ.

Copitele caluluĭ răpăiaŭ ca o descărcătură de puştĭ şi praful ridicat de ele plutĭa în urma mea ca un nor alburiŭ. Am auzit două detunăturĭ de puşcă, dar de departe de tot.

Cînd am ajuns în oraş, Şargu' era numaĭ apă.

*
* *

Trecuse un an la mijloc.

Pe cîţĭ-va proprietarĭ de prin împrejurimĭ iĭ călcaseră hoţiĭ şi 'mĭ venise mie de maĭ multe orĭ pe la ureche, că un hoţ de caĭ vestit pusese ochiĭ pe Şargu' meŭ.

Intr'o noapte, mă scol să văd ce maĭ e

pe afară. Cînd să'mĭ trag cismele 'n picioare, gardianul îmĭ bate 'n gĭam.

— Ce-ĭ, mă!

— Boerule, nu-ĭ lucru curat. Maĭ 'dineaorĭ trecu unu' călare pe aci în fuga mare, de scăpărau schînteĭ în urma copitelor şi cîiniĭ bat la poartă nevoie mare.

— Staĭ că es şi eŭ acum.

M'am dat după un plop bătrîn din faţa caseĭ şi am stat la pîndă, cam cît aĭ număra pîn' la o sută.

Mi s'a părut, într'un timp, că zăresc o umbră strecurîndu-se în grajd. Am stat lipit de pom, nemişcat, înţepenit ca o proptea puternică. Incepuse inima să'mĭ svîcnească. Prin prejur, linişte. Nicĭ frunza plopuluĭ nu se mişca. Cîiniĭ par'că intraseră în pămînt. Şi de-o-dată aud pe Şargu' nechezînd.

Ne-am repezit (eŭ şi cu gardianul) ca scoşĭ din minţĭ.

— Aţiĭ cu ciomagu, mă Ioane!

Am intrat în grajd. Hoţul nu se simţĭa nicăirĭ.

Dar gardianul:

— Boerule, e 'n stănogu din fund... numaĭ ochiĭ-ĭ sticlesc în cap, ca la dracĭ.

Şi până să mîntue el vorba, aud iar pe Şargu' nechezînd şi nechezatul luĭ se schimbă curînd într'un gîlgîit de sînge: hoţul tăiase beregata caluluĭ. Par'că mi-ar fi tăiat mie gîtul. Nechezatul caluluĭ se îneca în hîrcîitul morţiĭ şi hîrcîitul acesta îmĭ rupea inima.

Ca o jîganie spurcată, hoţul da să se strecoare pe uşă. M'am proptit în faţa luĭ, coprinzîndu-ĭ grumazul cu mîinile.

Hoţul se şi pregătia să mă înjunghie, dar gardianul îl coprinsese de mijloc pe la spate şi-ĭ da cu genunchiul să-ĭ frîngă şalele.

— Lasă-l Ioane, numaĭ să'ĭ ieĭ cuţitul din mînă.

I-a apucat cu amîndouă mîinele braţul drept şi 'l-a muşcat de mînă cu turbare. Cuţitul a căzut jos din mîna însîngerată.

— Ah! Cîine, m'aĭ mîncat fript!

Atît a maĭ putut zice hoţul, căcĭ mîinile mele i se încleştaseră pe gît şi-l strîngeaŭ ca un ceatlăŭ îngrozitor.

Aveam conştiinţa limpede că ţin în puterea mea o fiară spurcată, pe care trebue s'o prăpădesc.

Strîngeam cu furie, cu putere, o putere de care mă miram eŭ însu'mĭ. Simţeam că'mĭ curge 'n vine sînge de uriaş şi de «sfarmă-pietre».

Gardianul încremenise maĭ la o parte, cu cuţitul hoţuluĭ în mînă.

Aveam în clipele acelea o senzaţie curioasă de tot: un sentiment de mîndrie, de superioritate, de încredere în viaţă, ceva din pornirea uneĭ fiare înzestrate cu muşchĭ puternicĭ şi cu colţĭ ascuţiţĭ.

Cînd mĭ-am descleştat degetele de pe grumazul hoţuluĭ, acesta a căzut buştean la pămînt. Am aşteptat pînă ce s'aŭ revărsat zorile, şi am plecat să daŭ de ştire la sub-prefectură.

Poala ceruluĭ se rumenĭa spre răsărit şi pe cîmp plutĭaŭ primiĭ fiorĭ înviorătorĭ aĭ dimineţiĭ.

Stelele pălĭaŭ în albastrul întunecat al ceruluĭ şi crestele dealurilor se limpeziaŭ din nelămuritul crepusculuĭ.

Cocoşiĭ din sat cucurigaŭ voioşĭ şi din marea de jăratec licăritor ce'necase răsăritul, soarele se ridica încet încet, maestos, înflăcărat, uriaş, curat ca'n primele începuturĭ ale lumiĭ.

M'am închinat după obiceiul bătrînesc la sfîntul soare care coace holdele, înfloreşte florile, aprinde în noĭ flacăra bărbăţieĭ.

Mă simţeam uşor la trup şi aveam seninătatea de suflet a unuĭ om ce a scăpat pe aĭ săĭ de o dihanie spurcată...»

Florica

In învîrtirea-ĭ fulgerătoare tromba fură snopiĭ de grîŭ, îĭ sdrumecă şi'ĭ aruncă 'n măruntaĭele batozeĭ.

Din cînd în cînd scrîşneşte şi urlă ca o fiară întărîtată şi atuncĭ logofătul Iorgu se 'ncruntă la ceĭ ce bagă la val:

— Resfiraţĭ bine snopiĭ, măĭ!

Pe sub bordul răsfrînt al păláriеĭ, aşezată cam pe sprînceana dreaptă, privirea scăpărătoare a logofătuluĭ de moşie lunecă iute ca o săgeată, ameninţătoare ca un tăiş de oţel.

Şi oameniĭ adunaţĭ la «maşină» muncesc de se spetesc, căcĭ ochiul ager al luĭ Iorgu vede peste tot locul, iar cravaşa ce poartă vecinic la cismă croeşte pănă dă sîngele.

Dar ochiĭ luĭ stăruesc maĭ mult asupra uneia din deslegătoare: Florica Pahonțuluĭ. Sub cămășuța de pînză 'n patru ițe, i se ghicesc gurguĭele sînilor rotunzĭ, iar mișcarea ne 'ncetată a trupuluĭ descoperă frumusețea formelor eĭ fecioreștĭ. Muncește fără preget și nu-șĭ ridică de loc ochiĭ din pămînt, căcĭ simte pironită asupra eĭ privirea piezișă, hoțească, ispititoare a logofătuluĭ.

Și 'n huetul batozeĭ ce mistue munca atîtor brațe, gîndul copileĭ se turbură de o amintire.

I-a răsărit într'o seară ca din pămînt, drept în fața eĭ:

— Da 'ncotro, Florico?

— Ia acasă, boĭerule!

— Maĭ staĭ nițel, să-țĭ spuĭ două vorbe.

— Aș... Nu, că m'așteaptă mama.

Și inima copileĭ se strînsese de frică, iar ochiĭ eĭ privĭaŭ în fundul drumuluĭ prăfuit de printre țarinele peste carĭ începuse a pluti Amurgul.

Dar logofătul o și apucase de mînă:

— Eĭ! Staĭ nițel, că doar n'o fi foc!..

Ti ! Ce ochĭ de şerpoaĭcă maĭ aĭ!.. Ce-a fost frumos nu 'mĭ-a scăpat; nicĭ tu nu-mĭ scapĭ, fetiţo !

Florica tremura vargă şi ochiĭ începuseră a i se 'nroura de lacrămĭ, iar căpşorul minunat, înecat în plete curgătoare, i se 'nclina încet-încet pe umăr, cum se 'nclină o floare la suflarea vîntuluĭ de seară...

— Dă-mĭ drumu', boĭerule!

— Las' că nu te mănînc, sălbateco!

Şi logofătul dă s'o sărute. S'a smuncit din mîna luĭ cu toată vigoarea şi iuţeala uneĭ căprioare speriate, fugind într'un suflet până 'n marginea satuluĭ.

Şi de atuncĭ ameninţarea luĭ Iorgu îĭ sună mereŭ în urechĭ:

— Ce-a fost frumos nu 'mĭ-a scăpat; nicĭ tu nu-mĭ scapĭ, fetiţo !

Iar cuvintele acestea îĭ sfredelesc inima ca un fier roşit în foc...

... Soarele rîde în răscrucile ceruluĭ... Valurĭ-valurĭ joacă pe lanurile 'ndepărtate răsfrîngerea razelor luĭ dogorîtoare... Un nor strălucitor ca zăpada coprinde un partal

de cer. Ţi se pare un munte fantastic de strălucire orbitoare, ceva dintr'o apoteoză dumnezeĭască...

— Svîrle, măăă!

Şi snopiĭ curg, curg ca aurul; iar batoza urlă şi desbăşcălueşte în vînturile-ĭ puternice boabele ce vor pleca mîine-poĭmîine peste nouă mărĭ şi nouă ţărĭ.

Femeile rînduite în dosul maşineĭ abia mijesc în viscolul de pleavă măruntă, iar palele de pae curg ca un şiroĭ de chihlibar, curat ca lumina soareluĭ.

— Aĭde, faa!

Nu-ĭ maĭ tace gura logofătuluĭ Iorgu, şi vocea luĭ bagă fiorĭ în oase.

De treĭ orĭ s'a dat jos de pe batoză şi iar s'a urcat. Îĭ clocoteşte 'n vine o dorinţă sălbatică şi n'are astîmpăr.

De la un timp, maşinistul dă presiune şi maĭ mare la vapor. Vîjîie cureaua şi merg roatele ca vîntul turbat. Nu se maĭ aude nicĭ un glas de om; chiar glasul logofătuluĭ a amuţit, căcĭ torentul energieĭ uĭmitoare ce se revarsă în aceste momente atrage în vîrtejul luĭ pe toată lumea, şi

logofătul s'a băgat la val. E o luptă crîncenă între puterea năprasnică a aburuluĭ și puterea atîtor brațe de oamenĭ.

Dudue pămîntul de sbuciumul batozeĭ...

Din cînd în cînd boabe răslețe, svîrlite de șinile tobeĭ, isbesc ca niște alice 'n obrajiĭ coșarilor. Șuvoae curg grăunțele 'n sacĭ... Tîrîșurile de pae se îndesesc.. Vînturătoarea hurue ca o trăsură.

... Și 'n văzduh i-atîta splendoare, dar cine stă să se uite la ea?

Mîĭnile apucă, aruncă, învîrtesc, țin, ridică; vinele se umflă, mușchiĭ se împietresc, sudorile curg pe frunțĭ, se preling pe sprîncene, scapătă 'n ochĭ, ajung pe buze unde li se simte sărătura, sîngele fierbe și inima bate nebună...

Intr'un tîrziŭ, logofătul Iorgu ese de la val și, după ce maĭ răsuflă o leacă:

— Florico, ĭa du-te tu păn' la curte și adu'mĭ catastivul de zile.

Fata s'a coborît de pe batoză, s'a scuturat de frînturile de spice ce i se furișaseră pe supt cămașă și a pornit spre curtea boerească...

*
* *

— Aĭ auzit, lele Smarando?

— Ce păcatele s'auz, fa Ilinco?

— Auzĭ că cică şĭ-ar fi bătut joc logofătul Iorgu de fata Pahonţuluĭ...

— Păĭ cum, fa... Aşa am auzit şi eŭ... Mititica! de aĭa nu se maĭ vede ea nicăĭerĭ. I-o fi ruşine să maĭ scoată capu'n lume.

— Vaĭ, fa lele Smarando, ce şarpe! Mînca-l'ar viermiĭ ăĭ neadormiţĭ de logofăt spurcat!

— Să-l trăsnească sfîntul Ilie, fa fetico... ce foc pe alde bĭetu' Pahonţu!..

— Ba să maĭ zicĭ! Ce păcat, Doamne, pe bĭeţiĭ oamenĭ!... Apoĭ, te las sănătoasă, lele Smarando!

— Mergĭ sănătoşică, Ilincuţo.

Şi păn' a nu se despărţi, vecinile clatină din cap, ducîndu-şĭ cîte o mînă la gură în semn de mirare şi de groază.

Gurile satuluĭ macină, care cum se pricepe: «Auzĭ, d-ta, surată!» — «Ba să zicĭ, cumătră!» — «Nu l'ar maĭ răbda ăl de sus!» — «Mititica!». Şi valul vorbelor porneşte 'n tot satul şi vestea rea ajunge maĭ ĭute ca glonţul.

Ci 'n vremea asta, Florica Pahonțuluĭ, zăcea în pat. Chiar în ziua nenorociriĭ a sosit acasă, galbenă ca fiartă 'n ciară. I se tăĭaseră puterile și înfrigurată:

— Mamă, dă'mĭ nițică apă, că mĭ-e răŭ!

A căzut apoĭ în pat, clănțănind din dințĭ.

Baba Cerchiia i-a descîntat de deochĭ, i-a descîntat de spaĭmă și i-a dat să bea apă în care aŭ sfîrîit doĭ-treĭ tăcĭunĭ. Dar fata ardea și se svîrcolĭa și svîrlea țolul după ea; și vorbĭa 'ntr'aĭurea: «Sărițĭ!... Mamă!.. Logofătul, mă mănîncă logofătul!..» Și biata Catrina Pahonțu pricepu ce are fata eĭ pe suflet și nu știa cum s'o maĭ ia cu vorba: «Tacĭ, Florico, mamă! Tacĭ și dormĭ, sufletelule... că uite, aĭ să te facĭ bine și avem să mergem la tîrg...»

Dar boala se ținea scaiŭ.

Numaĭ seara o maĭ răcorea și atuncĭ gîndul nenorociriĭ ce-o lovise îĭ seca sufletul de jale. Lacrimĭ ferbințĭ îĭ curgeaŭ pe obrajĭ, înnodîndu-i-se supt bărbie, și cu capu 'n pernă, copila suspina înăbușit:

— Ah! Doamne... Doamne, nenorocita de mine!

Şi iar sbucnea în hohote de plîns ce'î rupeaŭ inima.

Dar de la o vreme, a dat Dumnezeŭ de s'a maĭ răcorit copila. Şi lacrimĭ nu-ĭ maĭ curgeaŭ pe obrajĭ, iar faţa suptă de boală se liniştise ca un chip de sfîntă. Ochiĭ duşĭ în fundul capuluĭ, sgăuraţĭ, priviaŭ veşnic pe fereastră şi nicĭ un oftat nu maĭ eşĭa din pieptul în care sîngera o inimă de fată nenorocită.

Ci numa 'ntr'o sară, copila s'a lipit sfioasă de mama eĭ:

— Uite, mamă, Craiŭ-noŭ!

Iar bătrîna, să maĭ veselească inima fetiĭ, a început să bată din palme cum fac copiĭ.

Uuu! Craiŭ-noŭ!
Sănătoşĭ ne-aĭ găsit,
Sănătoşĭ să ne laşĭ!

— Mamă dragă, n'am văzut aşa frumos Craiŭ-noŭ!

— Las' c'o să maĭ vezĭ, Florico!

În seninul albastru, Craiŭ-noŭ părea o frîntură de verigă subţire suflată cu argint...

— Frumoasă-ĭ, Doamne, lumea!

Şi, acoperindu'şĭ faţa cu mîinile, copila

s'a rezemat de ușorul ușeĭ, rupîndu'șĭ pĭeptu'n hohote de plîns de 'ngropăcĭune...

Undele apeĭ se fugăresc la vale, cipciind pe la coturĭ. Sălciĭ bătrîne îșĭ pleacă buchete de ramurĭ ce staŭ de vorbă cu apele călătoare.

Întunerec...

N'o vezĭ pănă 'n malul cel-l'alt, dar o *simțĭ* cum curge liniștită, nepăsătoare. Așa-ĭ gîrla.

Florica vîslește pe 'ntinsul eĭ... Cîte-un pește se bate la adîncurĭ și turbură liniștea nopțiĭ...

Copila s'a oprit... Puterea apeĭ iĭ duce luntrea la vale... Vîsla cade din mîĭnile ce tremură... Se ridică 'n picioare și 'șĭ face cruce.

— Doamne, aĭ îndurare de o nenorocită !...

Oglinda întunecoasă a apelor călătoare se sparge cît aĭ clipi din ochĭ și apele călătoresc maĭ departe, liniștite, nepăsătoare...

... Doar pe la coturĭ le maĭ auzĭ cipciind...

O dragoste

«Nu'nțelegĭ că-ĭ tot aceea
«De te razămĭ pe o umbră
«Saŭ de crezĭ ce-a zis femeea?»
M. Eminescu.

Femeea ? !.. Îmĭ vine une-orĭ a crede că nicĭ Dumnezeŭ n'a fost în stare normală cînd a pus pe Eva alăturĭ de Adam. Cine nu'şĭ poate închipui ispita, uite-se la femee, la orĭ-care femee. Observațĭ bine această păpuşă însuflețită care trăeşte numaĭ pentru şi prin dantele şi parfumurĭ. Pe stradă o vezĭ, îmbrăcată 'n rochie turnată pe trup, rochia ce-ĭ pune formele 'n relief, ritmînd în acelaş timp jocul şoldurilor ca o provocare fățişă. Cînd îțĭ vorbeşte, îĭ vezĭ zîmbetele-ĭ şirete jucîndu-ĭ în privirĭ, iar cînd îşĭ pleacă pleoapele 'n jos, genele lungĭ tremură ca nişte aripĭoare obosite peste ochiĭ înrourațĭ de patemĭ, şi

întreaga eĭ făptură par'că te chiamă: «Eĭ, ce zicĭ, vreĭ? Nu vezĭ că mă daŭ ție cu totul!» Eŭ, unul, știŭ că nu voĭ maĭ crede nicĭ-o femee 'n viața mea. Auzițĭ? Nicĭ una!»

Şi Ionel Viişoreanu trase pripit din ţigare şi, punîndu'şĭ un picior peste cel-l'alt, începu:

«Am fost și eŭ odată tînăr și am avut şi eŭ corp frumos şi faţă plăcută femeilor şi banĭ şi minte... tot ce trebue spre a fi fericit în dragoste.

Dar n'am avut noroc. Hotărît lucru: n'am avut noroc.

De oare-ce bĭetul tata — Dumnezeŭ să-l ĭerte — avea avere din belşug, eŭ n'am căutat să'mĭ fac, ca ceĭ de seama mea, o carieră din magistratură saŭ armată, ci am urmat inclinaţiunea mea firească. E drept că nicĭ tata nu m'a împĭedecat cîtușĭ de puțin în alegerea planuluĭ meŭ de viață.

— Ionel, tată, fă cum îţĭ place, numaĭ să munceștĭ serios, să se-aleagă ceva de tine.

Un model, un model de tată, sărmanul!

După luarea bacalaureatuluĭ, am făcut

Academia de pictură din München și timp de opt anĭ am muncit cu sîrguință exemplară, spre a'mĭ forma o solidă educație artistică. La 28 de anĭ am avut prima exposiție. Nu voĭ uita cît voĭ trăi emoțiunea iubituluĭ meŭ tată, cînd ministrul de culte de pe acele vremurĭ i-a strîns mîna 'n fața mea :

— Domnule Viișoreanu, vă felicit din toată inima pentru talentul puternic ce neațĭ dat tuturor Romînilor.

Cînd auzĭ asemenea laude călduroase și cînd te chiamă Viișoreanu, om de jumătate de milion avere, cum să nu facĭ toate caprițiile singuruluĭ tăŭ fecior care pe deasupra maĭ e și pictor de talent ?

Timp de cincĭ anĭ eŭ nu cred să fi stat șase lunĭ cu totul în Romînia. Călătorĭam din țară 'n țară, călătorĭam și muncĭam, muncĭam cu curajul pe care ți-l dă primul succes și îndîrjirea ce'țĭ coprinde sufletul cînd vezĭ că din zi în zi prinzĭ din ce în ce maĭ adevărat cîte unul din feluritele, caldele și însuflețitele momente ale naturiĭ.

Eram amorezat, amorezat de pictură, și

îngrămădĭam pînze peste pînze: din Tirol, din Italia, din Anglia și maĭ ales din Franța, această țară miraculoasă care renaște ca pasărea Fœnix. Și dintre toate țările pe unde m'a purtat fantasia mea, ajutată de puterea bănetuluĭ, numaĭ Franța 'mĭ-a rămas în suflet ca o zi caldă și senină de vară. De ce? Poate fiind-că în această țară am băut cu patemă pănă 'n fund paharul iubiriĭ! Dar să vă spun povestea:

Plecasem din Paris într'un orășel pe malul Seneĭ, un cuib pentru ceĭ amorezațĭ de liniștea și farmecul naturiĭ, dar în acelaș timp un *rendez-vous* al turiștilor de tot soiul carĭ risipesc de-alungul șoselelor o parte din sbuciumul vіețiĭ moderne.

Cu lucrurile se 'ntîmplă ca și cu oameniĭ. Sunt oamenĭ pe carĭ 'ĭ iubeștĭ de cum i-aĭ văzut, sunt locurĭ în carĭ te simțĭ fericit de cum aĭ ajuns în ele.

Așa mi s'a 'ntîmplat mie 'n orășelul acela. Aveam tot ce'mĭ trebuĭa: apă, crîngurĭ liniștite, ostroave somnoroase 'n amiazĭ, dar fermecătoare 'n amurg, dealurĭ și de-o parte și de alta, șosele minunate, orbitoare

de strălucire 'n bătaia soareluĭ, sate ascunse prin văĭ şi... Parisul la un cĭas depărtare cu trenul. Populaţia foarte îndatoritoare.

Cu cîtă plăcere am lucrat eŭ acolo, n'o să maĭ lucrez nicăerĭ. Dimineaţa 'mĭ luam cele ce'mĭ trebuiaŭ şi tiva la gîrlă. Deslegam barca şi lopătam într'un colţ pe care'l descoperisem într'o zi după treĭ cĭasurĭ de exploraţie. Era un cot al Seneĭ şi din cotul acela aveam înaintea mea casele oraşuluĭ răsturnate şi încremenite 'n oglinda senină a apelor, pe planul al doilea un deal pripor cu o ruină de castel medieval în vîrf.

Am stricat eŭ multe pînze pănă am putut prinde ceva care să'mĭ placă. Ţiŭ minte că în sara aceleĭ zile am urcat scările hoteluluĭ fluerînd ca un student căruia i-aŭ venit baniĭ şi întîlnind pe bona care mă servĭa, am pişcat'o de sfîrcul ţîţelor, fără ceremonie, şoptindu-ĭ din fuga :

— Ce drăguţă eştĭ !

Iar fata, nu prea supărată, mĭ-a răspuns, urmîndu'şĭ cursa :

— Adevărat?

Zilele următoare am continuat a munci cu aceeaşĭ stăruinţă şi dragoste, robit de frumuseţea ce'mĭ năvălia, prin ochĭ, pînă în adîncul sufletuluĭ. Zilele acelea 'mĭ vor rămîne totdeauna 'n suflet ca nişte paginĭ pline de lumină. Voĭ sunteţĭ oamenĭ de litere şi trebue să fi simţit şi voĭ acea neţărmurită mulţumire, vecină cu fericirea, cînd isbutiţĭ a 'ncadra în cîte-va paginĭ colorate un sentiment puternic, în care să palpite o părticică din viaţa fie-căruĭ cititor. Inţelegeţĭ dar starea în care mă găsĭam eŭ la *Marie-sur-Seine.* Toate mi se păreaŭ transfigurate: gesturile luaŭ în ochiĭ meĭ proporţiĭ de scenă, vorbele aveaŭ ceva epic în sonoritatea silabelor şi lumea toată mi se părea 'nvăluită 'ntr'un farmec pe care nu l'am maĭ putut simţi de-atuncĭ niciodată. Atuncĭ am înţeles eŭ pentru întîia oară adevărul coprins în cuvintele luĭ Alphonse Daudet, acest delicat scriitor, cu veleităţĭ de «*marchand de bonheur*» cînd spunea că poeţiĭ şi în general artiştiĭ maĭ păstrează 'n ochiĭ lor acea mi-

nunată pulbere colorată, grație căreia copiiĭ percep lucrurile din jurul lor în culorĭ saŭ nuanțe necunoscute oamenilor.

Și într'o Duminică dimineața cînd mă scol, un marș de fanfară 'mĭ-a năvălit în urechĭ. Era un marș în care compositorul par'c'a pus zîngănirĭ de săbiĭ și miros de praf de pușcă, un marș care te face să ieĭ pasul după tact, pe cînd închipuirea te poartă pe drumurĭ prăfuite pe carĭ curg armatele la bătălie.

Și cum servitoarea tocmaĭ trecea prin coridor, deschid puțin ușa și o 'ntreb.

— Da ce-ĭ?

— Ce, nu știĭ? Azĭ e sărbătoarea orașuluĭ.

Nu mĭ-aŭ plăcut niciodată petrecerile sgomotoase și dacă am ajuns să însemnez ceva, o datorez, poate, numaĭ faptuluĭ că am trăit isolat. Ibsen a spus că cel maĭ tare om e cel care trăește singur și deși această cugetare pare a sta în contradicție cu dictonul: «unirea face puterea», ea exprimă totușĭ un adevăr de netăgăduit. Dar în ziua aceea par'că stam pe cărbunĭ.

Mă sculasem vesel din cale-afară şi am cîntat cît mĭ-am făcut toaleta. De ce? Să fi fost oare supt influenţa atîtor suflete ce sărbătorĭaŭ în ziua aceea? Saŭ să fi fost o odihnă complectă a tuturor simţurilor mele, odihnă care se traducea acum prin cîntece? Cine ştie?! Destul că după prînz am eşit pe malul Seneĭ, unde se strînseseră toţĭ locuitoriĭ orăşeluluĭ. Muzica executa nişte bucăţĭ de ocasie, terassa hoteluluĭ unde locuiam era neagră de lume, bărcile încărcate de florĭ. După sfîrşitul concertuluĭ urma «lupta navală». Această faĭmoasă luptă navală nu era alt-ceva de cît o bătae de florĭ pe apă.

Nicĭ azĭ nu ştiŭ cum de mĭ-a dat în gînd să ĭaŭ şi eŭ parte la această bătae de florĭ. Sunt sigur însă că într'un oraş maĭ mare n'aş fi făcut'o şi cu toate acestea într'un oraş mare nimenĭ nu te ştie, nimenĭ nu te urmăreşte. M'am dus la hotelier şi l'am pus pe foc să'mĭ dea florĭ, florĭ, florĭ multe şi frumoase.

Cînd s'a dat semnalul de începerea bătălieĭ, eŭ eram în barcă şi pornisem în largul apeĭ. In jurul meŭ alte bărcĭ alunecaŭ

ușoare și din ele se 'nălțaŭ în văzduhul luminos ciripiturĭ de fete marĭ.

Flăcăiĭ trăgeaŭ la lopețĭ, bărcile se apropiaŭ și florile sburaŭ, colorînd cîte-va clipe, țesînd între bărcĭ curcubee mișcătoare. Și din ochĭ, din ochiĭ frumoșĭ aĭ atîtor tinerĭ și atîtora tinere țîșnĭaŭ săgețĭ de dorințe, aprinse, ca o erupțiune sufletească. Pe șinalul apeĭ, soarele svîrlea pĭetre nestimate ce păreaŭ rostogolite de unde.

Nu știŭ dacă apucasem a svîrli vre-o floare, cînd bag de seamă că o barcă venĭa întins spre mine. Intr'însa, în picioare, ca un comandant, sta o fată cu brațele pline de florĭ. Am lăsat din mînă lopețile și mĭ-am pregătit și eŭ florĭ... Un chip de copilă bălae, cu ochiĭ albaștri-albaștriĭ, cu părul auriŭ, cu fața senină și fragedă s'o taĭ c'un fir de păr. Un mic salut și un zîmbet foarte discret, apoĭ o bombardare înspăimîntătoare, o ploaie necurmată de florĭ carĭ mă isbĭaŭ în cap, în ochĭ, în gură, căzînd în luntre, rostogolindu-se 'n apă, amețindu-mă cu mirosul. Eŭ răspundeam, cînd și cînd, cu trandafirĭ aprinșĭ,

uĭtîndu-mă în ochiĭ eĭ plinĭ de atîta lumină intensă, şi prin carĭ treceaŭ fulgerătoare clipe de fericire. Valurĭ-valurĭ îmĭ năvăliaŭ în trup fiorurile atît de dulcĭ ale unuĭ început de dragoste. Imĭ intrase 'n suflet chipul copileĭ aceleia, atît de frumoasă, atît de originală, atît de nepăsătoare de acest duşman înverşunat care se chiamă «gura lumiĭ».

Nu ştiŭ cît timp ne vom fi bătut, dar ştiŭ că la urma urmelor mi-am luat o posiţiune viclean-umilă, şi uitîndu-mă drept în ochiĭ eĭ:

— D-v. nu puteţĭ fi decît biruitoare.

Intors acasă, am întrebat pe hotelier şi am aflat că frumoasa care mă bătuse peste zi cu florĭ se chiamă Rose, era fica unuĭ mare negustor de vinurĭ din Rouen şi că era 'ntr'al doilea an la Conservatorul din Paris.

Zilele următoare n'am maĭ putut lucra nimic. Mă stăpîniaŭ ceĭ doĭ ochĭ albaştri, mă robise cu totul chipul Rozeĭ şi nu mă puteam concentra nicĭ un sfert de oră. Imĭ vine une-orĭ a crede că amorul e o stare

morbidă sufletească, aĭ căreĭ germenĭ se propagă prin ochĭ.

M'aş fi dat în vînt s'o văd măcar odată şi imaginam fel de fel de curse spre a o întîlni. Dar de unde? Par'că intrase în pămînt. Ah! Ştrengăriţa! Ce bine se pricepea ea să'mĭ frigă inima!

Rătăcĭam ca un smintit prin ostroavele Seneĭ, mă tolănĭam pe iarba moale, mare, cu mîinile pe după cap, cu pălăria trasă pe ochĭ, desnădăjduit şi amărît ca cel maĭ mizerabil cerşetor. Sunt firĭ carĭ se aruncă turbate, cu toată puterea lor de viaţă în vultoarea acestuĭ sentiment turburător ce maschează instinctul genesic. Aşa am fost şi eŭ. Intr'o zi i-am scris. Nicĭ-un răspuns. I-am scris încă odată, hotărît că dacă nicĭ la această scrisoare nu voĭ avea răspuns, să plec imediat la Paris. Aşa s'a şi întîmplat. Printr'o curioasă întorsătură sufletească, îmĭ răsărise 'n minte ideia că scrisorile mele aŭ putut-o supăra, şi gîndul acesta îmĭ tăiase curagiul de a o revedea. Era un fel de ciudă şi ruşine, ciudă pe ea, ruşine pentru mine.

Am plecat la Paris pe la mijlocul luĭ Septembrie, dînd hotelieruluĭ în grijă să'mĭ expedieze orĭ-ce corespondență la adresa mea în Paris. In prima zi, schimbarea de domiciliŭ, contrastul între viața liniștită de la țară și huetul orașuluĭ m'aŭ făcut să uit saŭ, cel puțin, să nu mă maĭ gîndesc așa de des la Rose Leblanc, copila frumoasă din *Marie-sur-Seine*. Dar după ce m'am dedat iarăşĭ cu viața sgomotoasă a Parisuluĭ, îmĭ venĭa să 'nebunesc, să 'nebunesc de durere. Par'că pierdusem cel maĭ frumos prilej de a'mĭ limpezi sufletul în para dragosteĭ dintîĭ. Mă simțeam singur, pierdut în vîrtejul Parisuluĭ, cînd la un cĭas depărtare de mine era un suflet de copilă care se gîndĭa poate la mine.

Muzeele carĭ mă făceaŭ altă-dată să uĭt de ora meseĭ, îmĭ păreaŭ acum pustiĭ : sufletul meŭ se închisese pentru atîtea comorĭ de frumusețe eternă spre a se robi cu totul unor ochĭ albaştri, întîlnițĭ într'o zi cu soare, într'o bătae de florĭ. Peste pînzele mele s'aşternea puzderia melancolieĭ şi atelierul nu-mĭ maĭ surîdea ca maĭ

înainte. Altă dată, cînd deschideam ferestrele 'nalte, mă 'mbăta aerul înviorător al diminețelor albastre de toamnă și mă fermecaŭ aleile de castanĭ din Luxemburg ce păreaŭ suflate cu aur. După întoarcerea din *Marie-sur-Seine* însă, toate mi se păreaŭ lipsite de farmec. Une-orĭ, mă uĭtam stînd rezemat de pervazul ferestreĭ, mă uitam, fără nicĭ un gînd hotărît, saŭ, maĭ bine, cu gîndul numaĭ la ea. Era o roire a tuturor simțurilor mele, o roire în jurul eĭ.

Dar, într'o seară, cînd eram maĭ amărît, aud bătăĭ la ușă.

— Intră !

Ca o adiere de primăvară mi-a năvălit în atelier. Era ea. Cu o mișcare nervoasă a svîrlit umbreluța pe masă, și proptindu-se 'n fața mea :

«E nebunească purtarea mea, începu ea, e nebunească, o știŭ. Dar nu maĭ pot, nu maĭ pot, nu maĭ pot. Nu'mĭ maĭ găsesc liniște și plîng une-orĭ noaptea ca o nebună. Ce mi-aĭ făcut ?»

Și dintr'o dată isbucnește 'n hohote de plîns, acoperindu'șĭ fața cu mîinile. Oh !

Fiorul de durere care m'a străbătut din tălpĭ în creştet în momentul acela! I-am luat capu 'ntr'o mînă, pe cînd cu cea-l'altă îĭ netezeam părul învălurat, cum aĭ mîngîia trupşorul tremurător al uneĭ păsărele rănite.

— Nu maĭ plînge, Rose, nu maĭ plînge, cînd ştiĭ că te iubesc.

Şi luîndu-şĭ mîinile de la ochĭ:

— Să te cred?

Ochiĭ-ĭ străluciaŭ de lacrămĭ şi mînile-ĭ ardeaŭ ca 'n para frigurilor. A venit apoĭ ca o apă năvălnică, îngrozitor de puternică şi capul mi s'a umplut de sînge şi trupul îmĭ ardea şi braţele mele i s'aŭ încleştat pe după mijloc. Am luat'o pe sus, am sărutat'o pe ochĭ, i-am ars buzele, i-am înfiorat tot trupul, trupşorul tînăr, fraged, cald, parfumat care palpita în spasmul delirant al voluptăţiĭ....

Şase lunĭ mi-a fost amantă, o amantă nepreţuită, cu alintărĭ de femee iubită, cu o gingăşie neasămuită în glas, în ochĭ şi în gesturĭ, aci supusă ca o cadînă, aci capriţioasă ca o curtezană,... o femee absolut stăpînă pe arta de a zăpăci un bărbat şi

nicĭ de cum o femelă ordinară care te plictiseşte după două săptămînĭ.

In acest timp venise primă-vară şi plănuisem o excursiune prin pădurea Fontainebleau, în prima zi frumoasă din luna Maiŭ.

In dimineaţa fixată, m'am dus foarte de timpuriŭ acasă la ea, vroind s'o deştept, aruncîndu-ĭ florĭ în aşternut.

Din treacăt, întreb portăreasa :

— Domnişoara Leblanc ?

— Cine ?

— Domnişoara Rose Leblanc.

— Nu maĭ stă aci, domnule. S'a mutat de treĭ zile.

— Cum ?... a plecat ?

— De treĭ zile, domnule.

— Dar nu v'a dat noua eĭ adresă ?

— Nu ne-a lăsat nimic.

Am rămas încremenit, aiurit, par'c'aş fi primit o lovitură straşnică 'n moalele capuluĭ. Pentru mine lumea exterioară încetase brusc de a maĭ exista, pierzîndu'şĭ dintr'o dată limpezimea contururilor, sgomotelor, culorilor eĭ variate.

Şi tocmaĭ cînd portăreasa mi-a strigat :

«domnul doreşte să-ĭ fac vre-un comision?», am tresărit ca un copil speriat şi am eşit în stradă, fără să'mĭ iaŭ ziua-bună. Acum mă gîndesc cît trebue să fi fost de caraghĭos eŭ în momentele acelea!

Străzile Parisuluĭ se 'nsufleţiaŭ, tramwaiele se iveaŭ şi dispăreaŭ încărcate maĭ numaĭ cu lucrătorĭ la ora aceea timpurie.

Fete sprintene grăbĭaŭ spre atelierele de modă, negustoresele cu legume de tot felul se ivĭaŭ la cîte-un colţ de stradă, împingînd cărucĭoarele încărcate şi vestindu'şĭ clientele cu strigătele lor cunoscute.

Cîte-un ştrengar de ucenic păşĭa semeţ, cu mîinile 'n buzunar, cu şapca povîrnită pe-o sprînceană.

Poate că 'n închipuirea luĭ de copil al Parisuluĭ el se credea om în toată puterea cuvîntuluĭ.

Şi viaţa sgomotoasă a acestuĭ oraş neîntrecut reîncepea supt cerul splendid al uneĭ minunate diminețĭ de Maĭ.

De-odată însă mi s'a părut c'o văd înnaintea mea: acelaş trup minunat, de o desăvîrşită armonie de liniĭ, mîngîiat de

ritmul mişcăriĭ mlădioase, aceeaşĭ rochie, aceeaşĭ pălărie prinsă uşor pe creştetul capuluĭ, plutind par'că'n revărsarea îmbĭelşugatuluĭ păr auriŭ învălurat.

Am iuţit pasul s'o ajung de pe urmă şi mintea mea înfierbîntată căuta frasa de efect, care să străbată pînă 'n adîncul inimiĭ eĭ de copilă frivolă, distilîndu-ĭ tot amarul ce mi se 'ngrămădise 'n suflet de cîte-va cĭasurĭ.

Dar cînd m'am apropiat, am văzut că nu-ĭ aceea pe care o dorĭa sufletul meŭ îndurerat şi atuncĭ am simţit o aşa de mare sfîrşală la inimă, că era să cad pe-o bancă. Mi se 'ntuneca din cînd în cînd înaintea ochilor şi trecătoriĭ grăbiţĭ mă ameţĭaŭ şi casele înalte se clătinaŭ şi păreaŭ gata-gata să cadă pe mine.

Nu maĭ ştiŭ pe unde am rătăcit în ziua aceea. Tocmaĭ seara, tîrziŭ, m'am pomenit în faţa atelieruluĭ meŭ, fără să ştiŭ cum.

O lună 'ncheiată am zăcut de frigurĭ, dar ce frigurĭ!...

Cum m'am întremat puţin, m'am mutat la Fontainebleau spre a prinde puterĭ şi

copaciĭ bătrîneĭ pădurĭ îmĭ înviorau încet-încet sufletul. Din cînd în cînd, îmĭ veniaŭ dorințe să lucrez, dar nu mă simțeam în stare să staŭ, ca maĭ nainte, cĭasurĭ întregĭ în studiarea adîncă a vre-unuĭ colț minunat, nicĭ nu puteam resista emoțiuniĭ uneĭ puternice descărcărĭ a sufletuluĭ meŭ rănit.

Într'o zi mi se aduce o scrisoare transmisă din Paris. Era de la Rose. Am plecat s'o citesc în pădure, această iubită confidentă a suferințelor mele. Splendoarea zileĭ îmĭ topia inima de dor. Am deschis tremurînd plicul. Îmĭ scria că avea mustrărĭ de cuget pentru greșala ce făcuse și că se duce să se 'mmormînteze la țară, căutînd, chinuindu-se să uite trecutul cel atît de dulce.

Aș fi voit să plec, s'o caut, s'o smulg, s'o iaŭ cu mine. Și 'n capul meŭ treceaŭ fel de fel de gîndurĭ: poate c'a plecat așa, fără să'șĭ dea seama, dintr'un caprițiŭ de copilă răsfățată și poate că acum îĭ pare răŭ și ar voi să se 'ntoarcă, dar 'ĭ-e rușine.

Cum îmĭ răscoliaŭ și'mĭ ardeaŭ sufletul amintirile cĭasurilor fermecate de odinioară!

M'aş fi prosternat în faţa eĭ ca 'naintea uneĭ sfinte, aş fi sărutat pămîntul sfinţit de pantofioriĭ eĭ, m'aş fi tîrît pe brîncĭ spre a-ĭ atinge cu buzele mele arse de dor poalele rochieĭ.

— Rose ! Rose !

Glasul meŭ se pierdea în depărtările umbrite, misterioase ale păduriĭ.

Printre frunzişul copacilor voinicĭ, soarele cernea pe alee pete marĭ de lumină aurie. Cînd şi cînd, cîte-un chiot se răsfrîngea în ecoul sgomotos şi repetat al păduriĭ. Pe alocurĭ, cîte-un stejar uriaş intra 'n coprinsul aleeĭ, ca o sentinelă mîndră, fantastică, din vremurile pierdute în întunerecul de anĭ.

Mergeam cufundat în adîncurile sufletuluĭ meŭ sbuciumat, cînd mă pomenesc de-odată în faţa uneĭ privelişti ce m'a oprit în loc. Un partal de loc, mare cît o tarla de moşie, pustiŭ, acoperit de stane de piatră, albe, orbitoare de lumină supt para soareluĭ de amiazĭ.

Blocurĭ uriaşe, în fel de fel de forme şi posiţiĭ, încremeniseră rostogolite, ca svîrlite unele peste altele de puterea năprasnică a unor

ape albe de spumă. Şi, de jur împrejurul lor, pădurea fremăta supt ploaia de lumină...

O trăsură sta de-o parte, pe drumul ce dă ocol acestuĭ colţ de pustiŭ pietros, iar pe stanele de piatră, doĭ tinerĭ înlănţuiţĭ pe după mijloc, urcaŭ din piatră 'n piatră, din pisc în pisc, maĭ sus, spre stînca din vîrf.

In liniştea neţărmurită a coprinsuluĭ, eĭ eraŭ singurele suflete ce trăiaŭ. M'am lungit lîngă drum pe un aşternut moale de feregă şi m'am uitat la eĭ. I-am văzut urcînd pînă 'n vîrf şi acolo, coprinzîndu-se pe după gît, şi-aŭ topit sufletele într'o sărutare lungă, arzătoare.

Nu voĭ uita cît voĭ trăi perechea aceea de amorezaţĭ cari încremeniseră, înlănţuiţĭ pe după gît, pe piscul stanelor de piatră, albe, supt potopul de lumină ce cădea din cerul albastru, înnalt, senin, nemişcat...

I-am văzut apoĭ coborînd încet-încet, ea sprijinită de braţul luĭ, pănă la trăsura care porni spre pădure.

M'am sculat de unde eram şi m'am dus maĭ la o parte, aşa ca să-ĭ pot vedea fără a fi zărit şi, decĭ, fără a le turbura clipele

cereştĭ în care 'şi legănaŭ sufletele. Trăsura venĭa la pas. Un noruleţ de muselină vaporoasă plutia pe umeriĭ femeeĭ, ca o desmierdare. Cînd aŭ intrat în pădure, caiĭ aŭ pornit în trap furtunos. Ca nişte năflucĭ mĭ-aŭ trecut pe dinaitea ochilor.

Era ea, ea, Rose.

Un muget de fiară sălbatecă 'mĭ-a eşit din piept, apoĭ am rămas ca un om care-ĭ gata să nebunească şi, după cîte-va clipe, înfigîndu'mĭ mîinele 'n păr, am căzut hohotind în iarbă...

Apoĭ, cînd furtuna aceasta sufletească s'a domolit puţin, am pornit spre casă, încet, ca un soldat rănit, gata să leşine.

La treĭ zile după această lovitură, am plecat la Paris.

Şi timpul, marele doctor al furnicaruluĭ omenesc, a 'nchis încet-încet rana ce'mĭ sîngera în inimă. Astă-zĭ nu maĭ pot suferi atîta pentru o femee, de oare-ce mĭ-am făcut din muncă, din munca cinstită şi stăruitoare, singurul meŭ punct de sprijin în viaţă.»

ERATĂ

Pag. 22. Rîndul 8. — In loc de: «*Sacré tonneaux*» să se citească: «*Sacré tonneau*».

Pag. 27. Rîndul 16. — Inloc de: «*mĭ-a fermecat*» să se citească: «*mĭ-aŭ fermecat*».

Pag. 29. Rîndul 15 şi 16. — In loc de: «*reveillon*» să se citească: «*réveillon*».

Pag. 56. Rîndul 4. — In loc de: «*Şi cîţĭ-va paşĭ*» să se citească: «*Şi la cîţĭ-va paşĭ*».

Pag. 56. Rîndul 10. — În loc de: «*colţ al şoseleĭ*» să se citească: «*cot al şoseleĭ*».

Pag. 62. Rîndul 1. — In loc de: «*spîngiĭ*» să se citească: «*spăngiĭ*».

Pag. 62. Rîndul 15. — In loc de: «*nu ţiş-*» să se citească: «*nu ţi-s*».

TABLA DE MATERII

	PAG.
La graniță	7
Prin Ardeal	9
Prin Tirol	11
In Berlin	13
Marea Nordului	15
Spre Paris	18
In Paris	20
Aniversare	24
Un Crăciun	29
In Atelier	35
In împrejurimile Parisuluĭ	44
Castelul celor doĭ amanțĭ	48
Mère Laurent	55
Spre Rouen	64
Rouen	70
La Fereastră	74
Despărțire	81
Revedere	83
Pe cîmp	86
Poveste	91
In fața Opanezuluĭ	100
Fugariĭ	110
Louisette	113
Șargul	122
Florica	130
O dragoste	139